

شورا

اوچنچى يىل

عدد ۵ * سنه ۱۹۱۰

اوزبورغۇدە اون بىس كۈندە بر حېققان اردى
قى وسياسى مجموعە در

مندر جەسى :

- ابن قتيبه . طبرى . ۳ نچى
 ذرن هجرىدە كىلگان مشهور
 والوع اسلام مؤرخلىرى .
 قرآن شريف وعلم . «الجهر»
 بيت مقدس و «ذوالقرنين»
 حقدە .
 مر لوحه طبيعت . (۱ كرم
 بكنك « آطلا » ترجمەستىدن
 بر ايرى ياپراق) . دردمند
 يوبىلى . اوز الوغارمىزغە يوبىلى
 باصاو حقدە .
 خاتونلار وترقى . ع . م . طلال .
 باندلك سويو . مليى تعليم
 وتدرىسىز . اماملر خالىنى
 اصلاح . عمر القراشى .
 «عصب» مسئلەسى .
 سليم گراى خاتتورين .
 « محمد عليه السلام »
 رسالەسىنى انتقاد V .
 رحمت الهيه مسئلەسى .
 موسى افنديگە رديه .
 خيرالله العثمانى .
 ميشارلر IV . افتخار و خيال
 بوستلكلىرى . طريف بشيرى .
 تربيە وتعليم : تربيەتك ياشار
 ايجون تائيرى .
 مراسلە و مخابره :
 اونا كرمينە ، فرغانە ، تامبوف
 وخامبىتى دن .
 اشعار . كوردك . (م . غفورى) .
 كشى تيك طوره آلەى ، (م .
 ابو بكرى) . عربى شعرنگ تر
 جەسى (بهرام بك دولتشايون) .
 تقويىض . « قران تارىخى » ،
 تارىخ اسلام » و « بيجاره
 قلنگ طورمىشى » حقدە .
 اجمال سياسى .
 چن بخت V . (حكاه) .
 لطائف . مولود بايرامى .
 اخطار .
 شيل ياريشى نك رسالە
 روشندە باصلوى .

مختلف قوملارنىڭ الفبالىنىڭ عددى

ادارەدەن

كىلوب يتشما دىكلرى سىبىلى فاضل محترم موسى
 افندىنىڭ «انسانلارنىڭ عقىدە ۋە الپەلر يەنە نظر» اسمندە
 وم. ھادى افندى جىناپلرىنىڭ «باشقرد تارىخى»
 نام مقالەلەر يو عددەن قالدېلەر. اوشنداق اورون
 بولما دىغى سىبىلى توخىد و علم، پىداغوغىا مقالەلرى
 درج اولنما دىلەر.
 ۵ «ملتنى اصلاح چارەسن آرزو» اسملى مقاله
 كېلەچكە درج اولنەچقىدەر.
 ۵ ابراهيم فونانبايوف شىعرارى اوز نوبىتىدە
 باصلور.
 ۵ «آثار» صور اوچىلرغە: شرق كىتابخانەسىدە
 مراجعت ايتارسىز، باشقە كىتابچىلردە هم اولور.
 «شورا» قابىندە بر سوال:
 بر كېسە نىڭ ابى و بابالرى اوزىدىن يوقارى
 طرفدە يكرمنىچى بووندە نە قدر صانغە يىتارگە مەكىن؟
 جواب وىروچى اولسە جوابى هم «شورا» نىڭ نابىدە
 بازلاچقىدەر.

«چولپان»

استانبولدە آچىق تىركى تىلىدە آيدە ابكى مرتبە
 چىغا طورغان غىزىدەر.

سەنەلگى ۲ سوم و ياروم سەنەلگى ۱ سوم.
 آدرس: استانبول سلطان ھىمام دىقرا نىيان «چولپان» ادارەسى.

«اقتصاد»

مجلەسىنىڭ اىكنىچى سەنەسىنە مەشتىرى
 دفتىرى آچقىدەر.

بىياسى بىرىلغە ابكى سوم، يارتى بىلغە بر سوم.

آدرس: Самара, контора редакции
 „ИКТИСАДЪ“.

۱) ساندىوچ جزىرەسى قوملرىنىڭ الفبالىنىڭ عددى ۶۲	»	۲) عرب
۲۸	»	۳) عجم
۲۲	»	۴) برمىز جزىرەسىدە
۱۹	»	۵) ايتالىيان
۲۰	»	۶) بنغال
۲۱	»	۷) يهودى
۲۲	»	۸) مارونى
۲۲	»	۹) كلدانى
۲۲	»	۱۰) سامارىيا
۲۵	»	۱۱) فرانسىز
۲۴	»	۱۲) روم
۲۵	»	۱۳) لاتىن
۲۶	»	۱۴) المان
۲۶	»	۱۵) فلېنىك
۲۶	»	۱۶) انگلىز
۲۷	»	۱۷) اسپانىول
۲۷	»	۱۸) اسلاو
۳۲	»	۱۹) قىبىلى
۳۸	»	۲۰) ارمنىچە
۴۱	»	۱۲) روس
۵۰	»	۲۲) سانسقرىت
۵۰	»	۲۳) ياپون
۳۰۲	»	۲۴) حبش
۲۰۲	»	۲۵) تاتار
۳۲	»	۲۶) تىركى

آستىرخان شەرىدە آيدە ابكى مرتبە چىغا طورغان

«معارف»

ژورنالينە آبۇنە قىول ايتولنەدەر. سەنەلگى ۳ و ياروم سەنە
 لگى ۲ سوم. آدرس: استىرخان. «معارف» ادارەسى.

مارت ۱ سنه ۱۹۱۰

ربيع الاول ۳ سنه ۱۳۲۸

مشهور اديب و الوغ حادير

ابن قتيبه

جبرى ديه چك صورتده قبول ايتدر ر ايدى .
ابن قتيبه پك كوب بازوچى مؤلفلردن اولوب ،

ترجمه سيني بازوچيلر اوچيوز عدد مقدارنده كتاب
تاليف ايتديكنى روايت ايدرلر .

مطبوع اثرلرى بونلردن : (۱) المعارف . تاريخ

فئنده اولان بوكتابنى «غوننغن» شهرنك مستشرقلردن

وستنلند ۱۸۵۰ دە ، تاش باصمه ايله طبع ايتدرمشدر .

بوندن سوڭ ۱۳۰۰ دە مصرده طبع اولندى . (۲) طبقات

شعراء الجاهلية . بونڭ مقدمه سى فرنگچه اولان ترجمه

سيله برابر ۱۸۷۵ دە «لايدن» شهرنده طبع اولندى .

«الشعر والشعراء» اسمى ايله ۱۸۳ بيتده ۱۳۲۲

تاريخنده مصرده باصلامش اثرى اوشبو كتابنڭ عيني

اوله چغنى ظن ايدر م . بونڭ مقدمه سنده عرب اشعارى

طوغر وسنده خيلى معلومات وار . امرؤ القيس بن

حجر الكندى ايله باشلانوب يعنى بن نوفل ايله تمام

اولمش و جمله سى ۱۷۹ عدد . شاعر ذكر ايدلمشدر . فقط

بو اثر جاهلى شاعرلرگه گنه خاص دگل بلكه اسلاميلر

دن ده كوب ذاتلر واردر . (۳) ادب الكاتب . بو هم

مصرده طبع اولنمشدر . ديباجه سى پك اوزون اولد .

يفى سببلى بو اثر حقنده : «كتابسز ديباجه» ديورلر (۱) .

(۱) يقال ان «ادب الكاتب» خطبة بلاكتاب و «اصلاح

المنطق» كتاب بلا خطبة . وفيات الاعيان . ج ۱ بيت ۲۵۱ .

اوشبو اسلام مؤرخينڭ اسمى عبدالله بن مسلم

بن قتيبه اولوب كنيه سى ابو محمد ايدى . ۲۱۳ - ۸۲۸

تاريخنده «بغداد» شهرنده دنيياغه كلدى . اصللرى

«مرو» شهرندن اولديغى جهندن «المرزى» و

«دينور» شهرنده فضا منصبنده عمر سوردىكى ايچون

«دينورى» (نون هم واونڭ اوستى ايله) ديه مشهور

اولمشدر .

ابن قتيبه يالكوز مؤرخ گنه دگل بلكه باشقه پك

كوب علملرده يد طولى صاحى ايدى . ادبيات عربيه

ده كهالت صاحى اولديغى كى «بغداد» شهرنك علم

حديث تدريس ايتدى (۱) . «دينور» قاضي سى اولقى

بوندن سوڭدر .

ابن قتيبه مشهور مجتهدلردن هيچ برينه تابع

اولمامش ايسه ده احمد ابن حنبل واسحق بن راهويه

منه بلرينه ميللى اولديغى مرويدر . امام جاعظ قىلندن

خطيب و فصيح سويلوچى اولديغى كى بليغ و اثرلى

روشنه بازوچيلردن ايدى . بر شينى دعوى قىلور

ايسه دليللرى ايله آدملىرى تسخير قىلور و سوزىنى

(۱) مع ما فيه بو آدم حقنده حديث عالملىنڭ سوزلرى

وارد . «ميزان الاعتدال» . مراجعت اولنه . ج ۲ بيت ۷۷ .

(۴) تاویل مختلف الحدیث. ۱۳۲۶ تاریخچه ۶۰ بیتده
مصرده طبع اولندی.
ابن قتیبه کیناندن ۲۷۶-۸۸۹ تاریخچه «بغداد»
شهرنده وفات اولمشدر .

طبری

مشهور مؤرخلردن اولان بو ذاتنک اسمی محمد
بن جریر بن یزید اولوب کینه سی ابوجعفر ایدی .
۲۲۴ - ۸۳۹ تاریخچه طبرستانده «آمل» شهرنده
دنیایه کلمشدر .

طبری، علم تاریخده نادر عالملردن اولدیغی
کبی تفسیر وحدیث، فقه و ادب علملرندهم مستثنی
ذاتلرنک بری ایدی . مشهور ادیبلردن اولان ابوبکر
خوارزمی بونک بر طوغمه قز قارنداشینک اوغلیدر .
طبری، علم تحصیل ایتمک قصدی ایله مصر،
شام، عراق و باشقه هلیکتلرده سیاحت ایتدی و صوکره
«بغداد» ده طوردی . طبیعت شعریه سی اولوب بعض
بر شعرلری ده روایت ایدلنور، کندیسسی آریق
بدنلی، اوزن بویلی، فصیح سوزلی، بغدادی توسلی
بر ذات ایدی .

طبری، امام ابوحنیفه و مالک قبیلندن مستقل
بر مذهب باشلغی مجتهدلردن اولوب تورلی فنلر
ده کتابلر تالیف ایتمشدر . شهرتنه سبب اولان اثرلری
«جامع البیان» اسمنده اولان تفسیری ایله «تاریخ
الامم والملوک» اسمنده اولان مشهور تاریخیدر .
طبری اوزینک حیاتنده دشمنلر ایله مبتلا اولان
عالملرینک بری اولوب حاسدلری عمری بارنچه هجو
و مسخره ایدوب طورمشلر غیبت و افترا ایتمکدن بر
وقت خالی اولمامشلردر . ابن جریر بو طوغورده اولان
هر بر آغرقلرنی تحمل قیلوب مقابله ایتمکدن نفسینی
عالی طوتمش و همان کندی اشی ایله مشغول اولمش
در . حاسد، مقتری و مزورلرگه بوندن باشقه چاره

وارمیدر ؟)

طبری کندی مذهبنه بنا ایدرک «احکام شرائع
الاسلام» اسمنده بیوک بر کتاب تالیف ایتدیکی مروی
ایسه ده بو اثرنک تلی اولدیغی ظن ایدلنور .

طبری، ابن قتیبه قبیلندن کوب یازوچی
مؤلفلردن ایدی . شاگردلرینک سوزینه اعتماد ایتمک
جائز ایسه کتابلری عمرینه تقسیم ایدلدیکنده هر
کون باشینه ۱۴ کاغد توشمشدر .

«جامع البیان» تفسیری ۳۰ جزده اولارق مصرده
وایکنچی کره ده ۱۳۲۳ تاریخچه «بولاق» ده طبع اولندی .

«تاریخ الامم» ۳۰۲ - ۹۱۴ سنه گه قدر سوزلوب

تاریخ فننده اولان اسلام اثرلرینک اشانچلی و درست
لرندن عد ایدلنور . فارسیجه و ترکیجه گه ترجمه اید-

لنوب هر بری طبع و نشر اولنمشلردر . «تاریخ
الامم» فی مستشرقلر اوزون وقتلر ایزلب تابدقلری

صوگ دقت ایله تصحیح ایتمشلر ۱۸۷۹ دن ۱۸۹۲ گه
قدر ۲۳ جلدده «لایدن» ده طبع ایتدرمشلردر .

۱۳۲۶ تاریخچه ذیلی ایله برابر مصرده «الحسینییه»
مطبعه سنه نشر هم اولندی .

«تاریخ الامم» نک ۳۰۰۰۰۰ کاغد اولمچغنی

ایشتدیکلرنده شاگردلری، استاذلری اولان طبری
غه : «بو قدر اوزون کتابنی اوقورغه عمرلر وفا ایتماز»

دیدیکلرنده طبری ده : «انا لله وانا الیه راجعون،
همتلر سونمش ایش» دیمش و بالکیز ۳۰۰۰ کاغد

قدر ایدوب فسقارتمشدر .

بو اثر، اوزندن صوگ اولان تاریخلر ایچون
رهبر طوتلنوب هر بر مؤرخ بونک بولندن بورمشدر .

بونلردن باشقه طبرینک «تاریخ الملوک و رسل

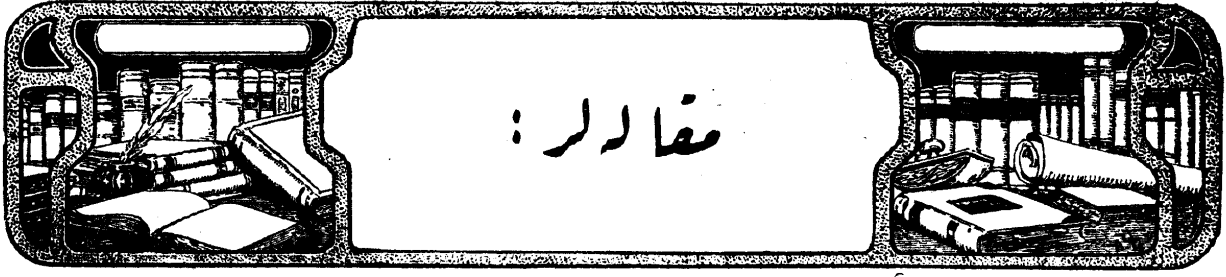
الله» اسمنده دخی بر تاریخلی اولوب ۲ جلدده ۱۸۳۸
ده «غرایفسوالد» شهرنده طبع اولنمشدر . طابع و

ناشرلری اسلام اثرلری ایله مشغول اولان مستشرقلردر .
طبری «بغداد» شهرنده ۳۱۰ - ۹۲۲ تاریخچه

۲۶ نچی شوالده وفات اولوب اوزینک یورتنده دفن اولندی .

مقاله لر:

قران شريف و علم

لغت، تاريخ، جغرافيا، طب وغير لوگه دؤر درس لر.

(معتبر «المنار» مجله سنده محمد توفيق افندي صدقى طرفندن يازلمش مقاله لردن اختصار ايله ترجمه اينامشدر).

آوروپا مستشرقلردن بعضيلرى اسلام حقنده تفتيشده اولتورغه و قران شريفنى درس ايلرگه كرسد. كلرنده بعض بر تفسير كذابلر مزده اصلسز سوزلرني كورديلر و بعض بر كلمه لرنك طوغرى معنالرينه تو- شهادت ايلرده اوشبونك سببندن شبهه ده قالديلر. بونلرنك اوشبو شبهه لر ينى، بتون عادتلى اسلامه طعن ايتمكدن عبارت اولان دشمنلر، الوغ بر قورال صايوب اهل اسلامدن عوام خلقينى شكندررگه و دينلرينه اولان محبتلرينى ضعيفلندررگه سعى ايدرگه كرسديلر. اسلام ديننه بر خدمت، عالملرگه ده عبرت اولسون ايچون بن، دشمنلر طرفندن كتورلمش بحثلر حقنده بر قدر سوز سويلا ب اوز طرفندن شونلره جواب ويرمكنى مناسب كوردم و هر بر بحثنى رقتلر تحتنده مرتب صورتده ذكر ايتدم.

1

«الحجر» حقنده

«الحجر» اهاليسى حقنده قران شريفده طاشلارنى يونوب اوزلرينه اويلر يا صادقلرى و كنديلرينى حق دينه دعوت ايدن پيغمبرلرني تكذيب ايتديكلرى آخرده ده تاوش ايله هلاك اولدقلرى خبر ويرلور. «عقبه» ايله «بحر ميت» آراسنده «سالع» (بترا) اسمنده بر شهر خرابه سى اولنور. (سالع ايله بترا هر ايكىسى طاش معناسنده در). يهودلر ايسه بو

شهر اهاليسينه مغاره لرده طور وچيلر معناسنده اولان «هوريين» ديه تعبير ايلرلر ايدى.

سياحلر و مستشرقلر قران شريفده اولان «الحجر» اصحابندن مراد «سالع» شهرى ديه ظن ايدوب «سالع» شهرى حتى يك صوك زمانلرغه قدر سلامت اولوب تاوش ايله هلاك اولما ديغندن قران عبارتتى توجيه ايتمكده زور شبهه گه توشديلر. اسلام دشمنلرى بونى دليل كوستروب قران شريف كه جهالت ايله واسلا- ملرگه ده تاريخدن غفلت ايله طعن ايدرگه كرسديلر. حالبوكه بو طوغروده اولان خطالى كنديلرنده ايدى. زيرا قران شريفده اولان «الحجر» سوز ينى ياكلش اوله رق حانك اوستى ايله اوقيدقلرندن «سالع» سوز ينىك ترجمه سى اوله چق ديه ظن ايتديلر (طاش معناسنده اوله در). حالبوكه «الحجر» سوزى حانك آستى ايله اولوب مرادده «سالع» گه باشقه و بو كونده حجاز تيمر يولى اوستنده اولان «مدينه صالح» اسملى اورندر. «الحجر» اطرافى طاش ايله اعاطه ايدلمش اورن ديهك اولديغندن «سالع» ايله بر معناده دگلدر.

11

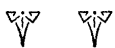
بيت مقدس

قران شريفده رسول اكرم حضرتلر ينىك «مكه» ده اولان مسجد حرامدن «مسجد اقصى» (بيت مقدس) گه سير ايتديكى خبر ويرلور. بو حقه ده اسلام دشمنلرى: «بيت مقدس ميلاددن ۷۰ نچى ييلده تيتوس رومانى طرفندن خراب ايدلمش وياندرلمش ايدى، شونك ايچون قران (شريف) خبرى طوغرى اولمازغه تيوش» ديه بحث ايتمكده لردر. بز دييورمز: بو بحث قران

بلاد مغرب ویاپونیائی، بلاد مشرق دیه سویلر لر. بوندن مقصدلری ایسه قویاش یاپونیادن چیغادر و مراکش ده باتادر، دیمک دگلدر. ذوالقرنین قویاش بانا طورغان یرگه واردی دیمکدن مراد شول زمانده عرب خلقینه معروف یرلرنک اڭ آخرینه واردی، دیمک اولسه کرب. قویاشنک صوغه باتدیغنی کورمکدن ده یالفعل صو ایچینه بآتوب کیتوی لازم اولماز. دگز چیتنده طور وچیلر قویاشنک صوغه کروب کتدیکنی خیال ایدر لر، لکن واقعه صوغه کرمادیکنی ده بیلور لر. ذوالقرنین نڭ مغرب ایله مشرق طرفلرینه سیاحت ایتونده محال بر شی کورلماز. ایسکی تاریخلرده اسکندر الماقدونی و غیرلرنک اوزون سیاحتلرده اولدقلری مذکوردر. اسکندرگه ممکن اولغان سیاحت ذوالقرنین گه ده ممکن اولور.

ذوالقرنین یمن پادشاهلرندن اولوب ابراهیم پیغمبر گه معاصر اولدیغی مرویدر. قدیم عصرلرده یمن پادشاهلری پک قوتلی اولدقلری و کوب شهرلر فتح ایدوب حکومتلرینی توسیع ایلدیقلری حتی که مصر ملکتنه قدر یرلرنی ادارهلرنده طوتدقلری معلومدر. یأجوج و مأجوج ایچون ذوالقرنین طرفندن بنا ایدلمش سد بو کونده معلوم دگلدر. جهان یوزنده انسان آباق باصمامش اورنلر هنوز کوب اولدیغندن همده مذکور سد اوزرینه ییل ویغورلر یا که زلزله و ژولقانار سببلی بوزولمق توپراق آستنک قالوب یوغالمق ممکن کورادیکندن بو کونه قدر تابلمادیغنده تعجب ایده چکاش یوق احتمال که قوم وبالچق باصوسببندن تاغلردن فرقسز اولهرق قالمشدر. واحتمال که آنک اوستنی بالچقدن حادث اولان طاش طبقهسی اورتمش اولور و اوزینک وعدهسی بتدیکنده واتلنور.

یأجوج و مأجوج نسلندن اولان تاتارلرنک هجری ایله یدنچی فرنلرده دنیا یوزینه کتورمش افسادلرینی، شول عصرغه قدر آدم بالاسی کورمامش ضررلرینی، کورمش کیمسه یأجوج و مأجوجلرنک افسادلری حقنده اولان خبرلرنی تصدیق ایلر.

شریفه وارد دگلدر، زیرا مسجد حرامدن مسجد اقصی غه سیر ایتدی دیمکدن مقصد ایسه مکّه مکرمه دن قدس شریف گه واردی دیمکدر. بر جزئی ذکر ایدوب کلنی اراده ایتک قرآن عرفنه شایعدر. بوندن باشقه، شریعت اسلامیه قاشنده «مسجد»، عبادت اورنی دیمک اولوب بونک بنا اولمهسی و توبهسی اورتامهسی لازم دگلدر. ابتدای اسلامده مسجلر، هر تورلی زینتلردن و بنالردن یالانغاچ اولان بوش اورنلردن عبارت اولور ایدی. حتی رسول اکرم بتون یر یوزنی مسجد دیه تعبیر ایدر اولمشدر. رسول اکرم نڭ مسجد اقصی غه واردی دیولمش سوزدن بنا ایچینه کردی دیمک آکلاشلماز. اگرده بویله بر سوز آکلاشله ایدی، شول وقتده رسول اکرم گه هر بر دشمنلغنی ایدوچی مکّه عربلری اوشبو اعتراضی ایتمش اولورلر ایدی. زیرا مسجد اقصی نڭ خراب حالده ایدیکی مکّه عربلرینه معلوم ایدی. اوشبو حادثه حقنده عربلر هر تورلی بحثلرنی ایتدیقلری حالده مذکور بحثنی کتوردیقلری مروی دگلدر. (بناء علیه رسول اکرم مسجد اقصی نڭ نیگزی ایچینه کروب نماز اوقومش و براقنیده شونک اطرافنده اولان باغاناغه باغلامش اولور).

بیت مقدس نڭ خراب ایدیکی اوشبو سوردهه اسرافهسی ایله بر طوتاشدن مذکوردر. شونک ایچون بزم بو جوابز اساسلی و قرآن شریف بو طوغروده اولان تاریخلردن ایلك طوغری اولهرق عرب یورتنده خبر ویرمش اولور.

III

ذوالقرنین

قرآن شریفده ذوالقرنین حقنده قویاش بایوغان و قویاش چیقغان یرلرگه واردیغی و قویاشنی صوغه باتدیغنی کوردیکی خبر ویرلور. بو سوزلر ایسه خلق آراسنده اولان عرف و اصطلاح گه کوره سویلانمشدر. خلقلر مراکشنی

سپیی) نڭ چالقار طولقنلاری بو اویوملرنی دورکوم دورکوم آرنلارندان ئەیدەب، (مکزیکن) کورفزنده گی قوملار اوستونه چغارب آنادر.

مونه بو صورتده دریا طماغندا نیچه جیرنلار، یاڭا یاڭا طارماقلار پیدا بولا.

طارلارنڭ ایتا گندن اوتر ایکن وقت وقت دهشتلی صورتده کوکوب اوکرگان و طولی صو برکتی بلن اور- مانلارنی، هندلیلرنڭ مزارستانن قابلاب طوترغان بو الوغ دریا نیل صغرا دیب یاد ایتلسه سزا، و لکن مواقع طبیعه نڭ کورنشنه گی الوغلق و کوتارگیلک چه، هر حالده ایکیسی تېگ کورلسه روادر. دریا نڭ اورطارلاری یشیل یا پرافلی آغاچلارنی و هر نوع اوسملکلرنی توبانگه طابا آغزب کیتمکنه ایکن، اورینه قارشسی آققان ایکی چیتلرنڭ صولاری دخی، قامشلار، طومبو بوقلار، وینه شول نوع صو اوسملکلرندن اوبوشقان، نیچه کچک کچک یوزوچی آطاوولارنی اورگه قاری طارتا، و بو اوسملکلرنڭ صاری صاری چچکلرنڭ صو اوستوندن کوتارلب کورنشلری کچک کچک آلملرنی آندرادر.

یشیل یلانلار، کوك آفچارلاقلار، قزل قناتلی بر نوع قوشلار، بالا تمساحلر، چچک صاباقلارندان او- بوشقان بو صالار اوستونه منب، صالار دخی آچق یلکان، غایت اکرنلک بلن، سیر و سفر باشلی، و یولدا اوچراتقانلاری بر دریا قولاغنا کرب، تیمر طاشیلار.

دریا نڭ ایکی یانتقلارندا دخی آفتق درجهده کورکم برر کورنش آچلماقدا: مغرب طرفنا نوشکان جانبنه چیگی، فریپی بلنمگان یشیل بولون دینگزینڭ طولقنلاری یومارلانا یومارلانا کوز کورمندن آشب، صانکم قبه سمانڭ نا ایتا کلرنه بارب اولغاشا. بو نهایتسز بولون اوستونده اوچ دورت مڭ پپان اوگز- لرنڭ اوز باشلارنا کتو کتو یوروب اوطلاغانلاری کورله. بعض وقتلار دخی بر بیان اوگز، بوزه یوزه، طولقنلارنی یارا یارا، (میس سپیی) نڭ آطاولا- رندان برسنه چغب، بولون اوستونه یازا. نقلی زور

بر لوجه طبیعت

(اکرم بکنڭ «آطلا»
ترجمه سندن بر ایکی یاپراق)

فرانسه اوللرده شمالی امریقادا کپڭ و ایرکن بریر بیله مکنه ایدی که چیگی (لابارادور) دان (فلوریدلر) گه و آنلاتیق دینگری چیتندن (یوغاری فانادا) نڭ ایڭ اچکار یسنده گی کوللرگه قدر طارنلماقدا ایدی. ینه شول تیره ده گی طاوولاردان آلب آققان دورت زور دریا بو ایرکن صحرالرنی بر نیچه بو- لیلرگه آیرا ایدی.

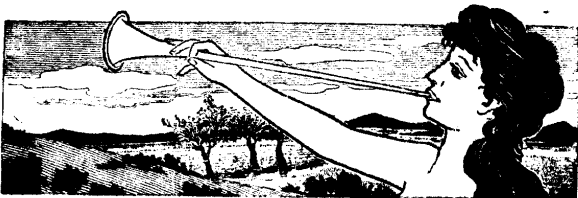
دریالردن برنچیسسی (سین لوران) بولوب، سین لوران اسمنه گی کورفزنڭ کون چعشینا آغا. ایکنچیسسی (اواست) دریاسی، بعض نامعلوم دینگز لر قاراب کیته. اوچنچیسسی (بور بون) دریاسی، توشلوکدن تون قاری صارقب، (اودصون) کورفزنه توگله، دورتنچیسسی (میس سپیی)، توندن توشلوک قاری آغب، (مکسیقا) کورفزنه دینگزگه بارب قوشیلادر.

بو دریالردن دورتنچیسسی، مڭ میلدن آشوبر برافلقنی ئەیلنه، بولغانا، امریقالیلر آراسندا (یاڭا آدان) اسمی بلن مشهور ایکن، فرانسلار طرفندان (لوئزیان) اسملنگان برکتلی صحرالرنی صولاب صو- غارماقدا و (میسسوری) (ایللینواس) (آفانزا) (اوهیو) (واباش) و (طناز) کبک ینه باشقا بر نیچه کچرک دریالر دخی (میس سپیی) گه کیلب توگلگانلکلرندن کیترگانلری اوکشلی بالچقلار صحرانڭ برکنن فات فات آرتنرماقدا.

قاچان، فش کونلرنده، بو دریالر طاشب، جیل داوول بولقوب فونبارغان طاهرلی آغاچلار صولارنڭ صاغالارنا طولغاندن صوڭ، طوش طوش اورندا ارکیلب اوبوشقان آغاچ اویوملرنڭ اچلرنده اوزلی بالچقلار حاصل بولا، نیز آرادا اوستلرن هر تورلی صو اولنلری، اورمهلی اوسملکلر صارب قابلی. شوندان (میس

در يانگ اول طرفى بتون طنلق طنچلق ايسه، بو طرفى، بالعكس، باشدان باشقا تركاك آلس بېرىشى بىلن اغيزىغى كىلب قايناماقدا: آغاچ صاباقلارنا قوشلارنىڭ بورون بەرلەردىن، اوتلاغان جانوارلارنىڭ قوزغالو يورولرىدىن، تورلى يەش توشلارنىڭ تىشلىر آراسىدا وائىب چارتىلدى اولارنىڭ حاصل بولغان طاوش بىلن صولارنىڭ گورلىب آغشى، كوگار چىنلر و باشقا قوشلارنىڭ خوش آواز بىلن ضايراب چاقروولارى بو فرغى يىرلرنى پىپانى زارلار، غرىبە و كىلار بىلن طوترماقدادىر. لىكىن وقت وقت ايسىكىن چىللىر بىلن اورمان قوزغالب، ياپراقلى بوطاقلار بىر ياندىن بىر يانغا چايقالب تىرىنگان، آق، قىزىل، زىنگىر چىكلر بىر بىرىگە قاتىلىپ تورلىنگان و طوش طوش اورندا يا كىرغان طاوشلار بىرلەشكەن كويلىنگان چاقىلاردا، اورمان اچىدىن شوندى غرىبە اونلر ايشىلە و كوزلرگە شوندى عىجب ئە يىرلر كورنەكە نىقدىر تعريف ايتلىسە يەنە، بو يىرلرنى بالذات يوروب كورمىگانلر اچون آكلاش لوى مەكىن توگىلەر . . . . .

يويىلى

اوشبو اسم ايله « يقاترىنبورغ » شەرىدىن ھادى افندى طاهرى « شورا » مەجموعەسىندە باصلىق اېچون بويىلە بىر مەكتوب كوندىرىمىش:

« مەرفى و مەندىن مەلئەدە اوزارنىڭ ھەرمەتلىق آدملىرى (ھالىلەر، ادىب و شاعىرلەر) يىنى بىزلىر كىبى بتونە خاتىرلىرىدىن چىقارمازلىرى. بىلكە ولادىتىدىن يا كە وفاتىدىن بىر يا كە ۲۵ و ۵۰ ، ۱۰۰ يىل اوتىك مەناسەتتى ايله مەككور كىمەسە اېچون يويىلى (۱) ياصاب مطبوعات

(۱) يويىلى لاتىن سوزى اولوب بىر شەركەتنىڭ مەلت اېچون قىلغان خەمەتتە ۲۵ - ۵۰ - ۱۰۰ يىللىر اوتىك مەناسەت ايله قىلغەن ئورغان بايرام دىمىكىر.

موزىلر بىلن زىنئەتلىنگان ما كىلايى، بالچىقلى صاقالى و دريا اچىدە قوپتارغانى طولقنلارنىڭ مەھابىتتە و قولى آستىداغى بو فرغى يىرلرنىڭ پىپانى تۈزۈكلۈگە مەست و مغرور بولوب، قانلى كوزلرن اطرافىدە يورولدىكى كورلىگانە - عىجا، دريانىڭ ايسى مى؟ - دىب اويلانا. بو جانىدە كى عىجاب و غرائب شول روشدە ايسە، قارشى ياقادا كورنىش بىتونلى آلىشىب، بىر نەچسە نەسبە عىجب بىر اوزگەلك كورنىمكە: آغم صولارنىڭ اوستىلرنە اىيلىب، بوطاقلارنى سارقان، قايالار، طاولار اوستوندى اويوش اويوش، اويوش و تەبەنىك يىرلەدە آيرىم آيرىم اوسكىن، ھەر تۈسەدە، ھەر ايسەدە ھەر شەكلە آغاچلار، كوك بوزونە بوى آتە، سىياخ كوزى ايرىشمەكەن عاجز قالاچاق درجە يوغار يىلارغا كوتارلە. لىكىن پىپان يوزومى بىلن پىپانى قىيار و شول نەوعىدىن تورلى اورمەلى اوسمىلكىر، آغاچ صاباقلارنا سارىلىب، تا تۈبەلرنە قەدر چىققاندىن سوڭ، بىرىدىن اول بىرنە، اول بىرىدىن يەنە نەكىسەنە طاشلانە، كەملىر، قوشلار ياصىلار. كۈبىسەنچە آغاچدان آغاچقا اوزىب، ايرىماقلار آشاسنا قوللار آتە، اوستىلرنە چىكىدىن كوپلر قورالار. اول يىرلرگە مەخسۇس بىر نەوع آق چىك آتقان آغاچ بىلن خرمە آغاچلارنى بتون اورماننى قورشاب ئە يىلندە. سائىقە قەدرت سانغە بىلن وجود اوتلاغانا آتقان بىر چىرى جان ايلەرى بو عالم نەباتى ذوق حىيات بىلن شوقلىندىر گورلىمكە: تىرەكلىك چىتىلرنە پىپان يوزومى آشاب سىمىرگان آيولار آغاچ بوطاقلارنى اوستوندى اوطرب تىرىبنەلەر، ايرىماقلر اچىدە كىيىكلر يوونا، تىيىلر طغز آغاچلارنىڭ ياپراقلارنى آراسىدا اوبىن اوبىنى. اول يىرلرگە مەخسۇس، قارا طاوققا بىيىكلر بىر نەوع قوش بىلن طورغاي ايرىلىگەندە كوگار چىنلر آل جىلاك قىلارنى اوستونە قونالار. باشلارنى سارى، باشقا يىرلرى يىشىل، طوطىلار، طوققان نەوعىدىن يەنە باشقا قىزىل قوشلار، طرمانا طرمانا، بتورلە بتورلە، سىروى آغاچلارنىڭ باشلارنا چىقالار. بىيىك آغاچلارنىڭ تۈبەلرنە قوش آشاوچى يىلانلار، اورمەلى اوسمىلكىر كىك، اصلىنىب تىرىبنەلەر.

حاضرگی مفتی حضرتلرینک اجتهادی ایله ۱۸۸۹
نچی ۴ نچی دکابرده اورنبورغ صوبرانیه-سینک بر
عصر دوام ایتدیکنی خاطرلامک ایچون «اوا» شهرنه
یوبیلی یاصالیدی. بونده ایچلمش چاپلر، آشالمش
پلاولر اونودلمش بتمشدر، اما بونک سببی ایله صو-
برانیه حقنده، مفتیلری و اعضالری طوغروسنده و عموما
اسلاملرنک اجتماعی حاللری خصوصنده تفتیشلر ایدلیدی
وباصلنوب تارالیدی. ایشته بو بیوک بر خدمت صانا-
اورغه تیوشلی. اگردده بو یوبیلی اولماسه ایدی اهل
اسلامه عائد اولان پک کوب معلومات تلف اوله-چق
ایدی. اگردده یکریمی بییش وایللی ییللرندهده یاصالمش
اوله ایدی تاریخی احوالمنز حقنده بو کونگی فارانغو-
لق هیج اولمامش یا که آز اولمش اولور ایدی.
یوبیلی مناسبتی ایله تفتیش ایدلمش شیلر صوبرانیه
طرفندن روسچه اولرق ۵۴ بیتده باصلوب چیقهدر،
بو رساله ناک اهمیتنی بزدن صوکلر ایچون پک الوغ
اوله چقنده شبهه یوق.

کیم گنه حقنده یوبیلی یاصالسهده بر چوق تفتیش
یورتوله چک و بونک سببندن نار یغهنز ناک بر صحیفه سی
یازلنوب قالاچقدر.

علم یولنده ربع قرن خدمته اولغدیغی مناسبت
ایله یاقین دوستلری عالمجان حضرت ایچون ۱۳۲۵
نچی ییل باش کوننده یوبیلی یاصادیلر. اوشبونک
مناسبتی ایله محترم یوسف افندی آچچورا اوغلی پک
قیمتدار بر اثر وجوده کتوردی. ۶۴ دورت بیتدن
عبارت اولان اوشبورساله ناک هر سطرلی خالفلمز ایچون
حرزجان طوتوله چقنده شبهه یوق.

شخصمنز حقنده هضم نفس فیلورغه تیوشلی ایسهده
ملت حقنده بویله بر حالده اولنورغه حقمنز کوب
یوقدر. بزم ملتیزده بعض بر مزیتلر واردر که دنیا ناک
اک اوستون صانالمش ملتلی بوندن محروم اولارق
طورلر.

یوبیلی یاصالناچق ذاتلر بزلردهده وار، قورصاوی
لر و مرجانیلر اوشبو جمله دن ایدیکلرنده شبهه یوق.
آرامزده کوب ذاتلر، ترکی نیلنر حقنده «افج الالسنه»

واسطه سیله بتون خلقنک خاطرینه توشره لر. اوشبو
مناسبت ایله مذکور کیمسه لرنک اسملرینه مکتب و
مدرسه لر، عاجزلر یورتی ویتیم خانلر قالدروب هم
آنلرنک اسملری منگو قالمقغه همده عمومی منفعت
وجوده کتورمک گه سبب اولالر. بویله شیلر ایسه
باشقه لرنکده علم یا که عمومی وملت خدمتلرینه کوکل
قویقلرینه، محبت ایله اش اشلرگه کرشمکلرینه سبب
اولدر. بو طوغروده یاشلک و قارتلق اعتبارغه آلتمای
بلکه کوسترمش خدمتلرینه، قالدرمش اثرلرینه گنه
اعتبار قیلنهدر».

«باشقه لرغه قیاس قیلحق یارارمی یوقمی؟ هر نه
ایسه بزنکده اوزمزگه کوره عالملمز و فاضللمز،
شاعر و ادیبلمز اولوب اوتمشلر همده بعضیلرینک
ولادت و وفاتلرینه بر و یاروم عصرلر کچمشدر».
«ملتیزنک الوغ عالملمزندن بری اولان عبدالنصیر
الفورصاوی ناک وفاتنه ۱۳۲۷ نچی ییل رمضان شریفده
هجری ایله یوز ییل (بر عصر) تمام بولدی. باشقه
لرغه سوز ایتورگه بول یوق، اوز مطبوعاتیزنک باشنک
اوطور و چیلرده بوندن سکوت ایله کچدیلر. مگر
«شوری» ناک ۲۰ نچی عددنده قسقه لق ایله گنه ایس
که توشرلوب کینکان ایدی».

«هر کیله چک یاقین. ینه دن بیش ییلدن مرجانی
حضرتلرینک ولادتنه یوز ییل (بر عصر) طولادر. بونی
هم التفاتمنز قالدرماساق و آلدانراق حاضرک کوستروب
طورساق البته گوزل اولور ایدی».

«یوبیلی، اسمندن قورقساق «بر عصرلق بایرام»
دیه ایتورگه ممکن. بز باشقه ماتلر قیلندن زور اشلر
چیقاره آلامز، لکن اوزمزگه کوره گنه اولسهده بر
نرسه اولور. «بوده نهنک بیزمانی اوزینه کوره اولور»
دیورلر».

هادی افندی مکتوبی بونده تمام اولدی، مطبو-
عات عالیینه عرض ایتمش ملاحظه سی دقت گه آنور
غه تیوشلیدر. «یوبیلی» ناک اک الوغ فائوس تفتیش
که سبب اولمقیدر. بوشی ایسه ملی تاریخیزنک
آچچی صانالسه بری وار.

خاتونلار و ترقى

بو كونده دنيانك تورلى قطعه لارنده گى تورلى ملت لارگه كوز سالساق كوروله دركه، هر بر ملت نك مدنيت، عمران و ترقى بولنده غى مرتبه سى خاتونلار ينيك تربيه سى و آنلارغه بېرلگان ايرك نسبتنده در. طر ياشلىق، فعاليت و اقدام كىبى عالى صفتلر، خاتونلار ده انسانلر صره سينه نزلگان و اوزلرينك هيئت اجتماعيه ده گى مهم موقعلر يني طانوب شوگا كوره اش كورگان ملت لارده مكممل صورتده موجود در.

زمانه زده خاتونلارغه اك ياخشى كوز ايله فاراغان و آنلارنك انسانيت و حر يتيه چنلاب احترام ايتكان ملت، شېبه سز آمر يقاليلردر. شونك ايچون آنلارده فعاليت، بايلىق و حسن اخلاق هر بر ملتده گيدن آلددر. بوگا قارشو: خاتون قارار ينه يالگز بر شهوت آپاراتى ديه فاراغان و آنلارنى توتقون كىبى طوتقان تركستانلى قارداش لار يميزنى قويارغه ممكن. خاتونلار يني تربيه، تعليمدن و مزايابى انسانيه دن محروم طوتو سببلى اوزلرينك نه قدر آيانچ ير حالده بولونديقلر. ينى اوزون ايتدروب يازارغه لزوم يوق.

بزده همان خاتوننك جمعيت بشر يه ده مهم بر موقع طوتويىن آكلى آل ييلر. آنك وظيفه سىنى، باشقه اورغاچى حيوانلر كىبى، يالگز بالا طوغدروغه غنه حصر ايتمكچى بولالر. آنك بالا تربيه سى والوغ اير لرگه تاثيرى طوغر يسنده غى عالى مقام ينى تقدير اينه آل ييلر؛ ايكى ده برده تحقير آميز روشده: «خاتون بيت اول!» ديودن طارتون ييلر.

مطبوعات مزده خاتونلارغه اول حدلى اهميت بېرمى. گويا خاتونلار مزنك تيرى، يارى قدرده اهميت لرى يوقلا. وقتيله «ترقى» غزته سنده بره «روح سز يار نيمز» اسمپله اوزون مقاله لر يازوب شېمديگى مسلمان

ديه احتقار قياوب عاشورا بوتقاسى قىيلندن بر برينه مناسبت سز عربى و فارسى سوزلر فاتشدروب سويلا. ديكلىرى و فضيلتى ده باشقه لر آكلامازلق ر وشده سويلا. مكدن عبارت بيلديكلىرى بر وقتك آنا تيلم زده رساله لر يازوب، تش و طر ناغندن آرتدروم قله بونلرنى نشر ايتمكده اولان عبدالقيوم الناصرى ده اونودلمازغه تيؤ. شنى آدم لرم زدندر. بونلردن باشقه لارده اولور. بو ذائلر ايچون يويلى ياصاب فقير اسلام بالالارى ايچون بوكون بر مکتب، ايكنچى بر كونده آتاسز و آتاسز بالالارغه مخصوص بر صناعت خانه، اوچنچى بر كونده بر كنبخانه و بونك كىبى عمومى فائده لى اورنلر آحلوب طورر اولسه ضرر اولماز ايدى. اسماعيل بك جنابلرى و «ترجمان» غزته سينك بزلر ايچون ايتمش خدمت لرى حتى دشمانلرى طرفندن ده افرار ايدلمشدر. ملت مز انشاء الله بونى يادنده طوتار.

«يويلى» سوز ينى ظن ايدرسه م تركيا اديبلرى شول حالنچه قبول ايتديكلىرى حالده تيللرينه تعصب درجه سينه ايرشوب محبت ايدن عربلر «احتفال» كلبه سىنى اورنلاشدرديلر. بزم قومز شول حالنچه آلاچقلىرى ياخود آنا تيلم زده برر مناسب سوز تا باچق لرمى؟ «صاغنىق»، «ايس كه توشرمك» كىبى سوزلر ده ده ضرر اولماسه كرك. احتمال كه بونلردن گوزل سوزلرده وارد در.

دخى، بو كىبى اش لرده هجرى ييللر استعمال ايدلمك مناسب اولورمى ياخود ميلادى ييللرمى؟ ايشته «يويلى» حقنده اوشبو ايكى سؤالنى مذاكره قىلشوب بو كوندن حل قىلورغه و مطبوعات واسطه سى ايله بر تورلى قرارغه كيلوب قويارغه تيؤ. شلى. بوگا عائد فكرلر ايچون مطبوعات مز واسطه لى ايتسه كرك. غزته و ژورناللر اداره لرندن زياده، بويله مسئله لرنى اطرافده اولان اوقوچيلر حل ايدد. چكلىرى ظن اولنور.

بس، خاتوننىڭ ۋەزىپەسى الوغ ۋە مەسئۇلىيىتى بىو-
كەركە، اير مەسئۇلىيىتىدىن بوغارى بولماسە توبان تو-
گلىر. زىرا خاتوننىڭ اشلرىنە بتون ملتىڭ حىيات
ۋە مەنەنى تەرەلەدر. كوچلى ۋە عقللى ايرلرنىڭ ھەر قايسى
كەچكە چاغلىرىدە خاتونلرنىڭ تەربىيە ۋە اعتىناسى آرقاسىدە
شول درجەگە ايرىشمىشلىرىدۇر.

اگرده ايرلر انصاف ايتوب، خاتونلرنىڭ ھىيئەت
اجتماعىيەدەگى عمللرىنى تەقدىر ايتىسەلر ۋە اوتكان
زمانلردن قالغان استىداد ۋە مغرورىيەتنى تاشلاسلر
ايدى، اوشبو ضعيف مخاوقلرغە احترام بوزىدىن باش
لرىنى ئىيرلر ايدى.

خاتون، بشرىيەتنى آرتىدرو ۋە قوتلەندرو يولندە
اشلەۋچىلرنىڭ بىرسىدۇر. آنىڭ بو طوغرىدەغى ۋەزىپە
سى اير ۋەزىپەسى شىكىلموك، بلكە الوغراق ۋە مشقت
ليرەكەدر. چۈنكە اول، ھەل كۈنلەردە ۋە اېمىزو زمانلرنىڭ
شول ھەللى رنجىش ۋە آورولرغە دوچار بولادركە،
بونلردن ايرلرنىڭ اصلا خىبرلرى بولمىدۇر.

خاتون بلكەى بالالرنى تەربىيەلى، سلامتلىكلر-
بىنى كوزەتە، آنلرنى قىمىلدانورغە ۋە بووررگە اوگرەتە
ۋە آنلرنى طوغەمشىدىن بولغان حىوانى ملىكەلرىنى اوزگەر-
تەدە، آنلرنى صاغلام، قوتلى، عقللى، اشكە ۋە چاليشور
غە اقتدارلى آدملىر ياصىدۇر، اگر خاتون تەلەسە
بالالرنى تىزگىنىز ۋە كوزەتچىسىز بىباروب ملتىنى فائەلى
انسانلردن محروم ايتەرگەدە ھالدىن كېلەدر.

بالالر اوسكاندىن سوكدە خاتون آنلرغە برىچى
تاياىچ ۋە الوغ ياردمچى بولادۇر. اول آنلرنىڭ ھىسرىلرىنى
طارانا، كوگىللىرىنى كوتارە، مھنتلرنى بوكلەرگە بىھادر-
لىندەر، سىرلرىنى صافلى ۋە اامىد ھەم غىرىت روھى ئورەدر.
خاتون، بالالرنىڭ بىرسى ياكە ايرى اورغان
چاقە باغۇچى خەمتىنى ايتە. تون يوقىلرىنى قالدروب
آنى كوزەتە ۋە كىرەكلرىنى اوتەب طورەدر.

خاتون، شوندى بىر مخلوقدركە، آنىڭ اىچى
شەقت ۋە مرھمتكە طولغان، ياخشىلىقنى بلە، شوگا قارشى
قات، قات مكافات قايتارا ۋە اوزىنە ايتولگان ياوزلقلر
دن كوز بومادۇر.

خاتونلرنىڭ جانسىز اعضا كىبى بىر ھالەدە كون كچىد-
يكلرىنى كوسترگان ايدى. مېن بو دفعە «المؤيد»
غزىتەسىدە اوقۇدىغىم «ملتىلرنىڭ تەقسىمىدە خاتونلرنىڭ
تأثيرى» سىرلوحەلى مقالەنى خلاصە تەرجىمە ايتوب اوقۇ-
چىلرغە تەقدىم ايتىمكىچى بولام. بو مقالەنى آور وپادە سىباحت
ايتۇچى بىر مىصرلى، غەرب مەدنىيىتىنىڭ كوركام تأثيرى
استىدە فرانسەدەغى «مونپلىيە» شەرىدىن بازار
ۋە ايتە:

بو دىئادەغى اشلر ھەر كىشىنىڭ مزاج ۋە صفىلىرى
ايلە مەنسەب روشدە بولىنگاندىر. چۈنكە «تكاملى فانونى»
شونى تلى ۋە بو سىببلى انسانلرنىڭ اشلرىدە فوضوئىت
(آنارخىيا) واقع اولمى طورادۇر. «بشرىيەت» نى تىشكىل
ايتكان ايكى الوغ جنس (ايركك ايلە خاتون) آرا-
سىدەدە عمللر اوشبو قاعدە اوزرىنە تەقسىم اولنمىشلىرىدۇر.
بو ايكى جنسنىڭ ھەر ايكىسى اوزىنىڭ مزاج، كوچ
ۋە اقتدارىنە مەنسەب اشلر ايلە مەمتاز اولمىشلىرىدۇر. ايرلر
گە، تىن قوتى تلى طورغان اشلر بىرلىگان؛ خاتونلر
تىن قوتىدە ضعيف اولمىقلە بىرلر، توزم، اخلاص،
كوگىل نەچكەلىكى ۋە نىزاكت ايلە مەمتاز اولدىقلىرىدىن آنلر
نىڭ الوشىنە شوشى صفىلىرىنى اقتضا ايتە طورغان اشلر
توشكان. موندى اشلر بىك كوېدۇر. بونلرنىڭ بعض
لرى ايرىنە نەسبەتاً اولان ۋەزىپەلر بىدۇر. چۈنكە خاتون
ايرنىڭ مەنفعەتلىرىدە اورتاق، آنى شادلاندىرۇچى،
قايفولرىنى بولىشۇچى، راحت ۋە مەنەت ۋەقتلىرىنىڭ ھەر
ايكىسىدە ايدەش ۋە سەردەشىدۇر. خاتوننىڭ كىم ۋەزىپە
سى بتون ملتىكە نەسبەتاً اولان ۋەزىپەسىدركە، اولدە بالا
لرىنى تەربىيە ايتوبىدۇر. چۈنكە بالالرنى قارار ۋە آنلرنى
جسماً ۋە عقلاً ضعيف ۋەقتلىرىدە كوزەتو آنىڭ بوروچىدۇر.
شولايوق، بالالرنىڭ كىلەچكەگى ادبى تەركىبلىكىرى اىچون
نىگىز صالو، يعنى آنلرنى فضىلىتىنى سويارگە، ۋە ھەقىقت
نى احترام، رذىلە ۋە باطلدىن نەفىرت ايتەرگە ھادىتلىدىرودە
آننىڭ ۋەزىپەسىدۇر. بالالرنىڭ، كىم ايلك كورگان
ۋە ايشىتكانلرىنى ئىلە كىتروب قالا طورغان كەچكە عقل-
لرىنە، الوغايچاشلىكلى اولورغە ياردم ايتەرلك صفت
ۋە اخلاقلر بىرلىشىدروە خاتون اوستىدەدر.

بو سؤال اورونسزدر. چونکه تربیه باشقه، مکتبلرده اوقولا تورغان علم باشقه. مکتبلر، بر شاگردنڭ ئلیکدن بوزولغان اخلاقینی توزه آلایلر. شوندى اخلاقی توزه تور ایچون اوغراشقان مکتب، فاتقان بوتاقنى طوغرایتورغه اوغراشقان کشى کبیدرکه، اول بوتاق البت بوگولمايه چک، بلسکه شارطلاب صناچقدر. مکتبلرنڭ بوندن عاجز اولولرینڭ سببى شولدر که: بالا، مکتبکه، آناسینڭ، اخلاقلری ایله خقللا- نغاندن و آنڭ عادتلرینه عادتله نگاندن صوگفنه بارادر. بو اخلاق و عادتلر طاشقه بازغان یازو شیکلی عمر بویینه آنڭ بلن برکه فالالر.

اوشبونلردن آڭلاشیلادرکه، خاتونلرنڭ وظیفه- لری ملتلرنڭ بوکونی وکیلچگی حقنده بیوک اهمیتنى حائزدر.

ایندی بز بر کوز صالحیق. مسلمان خاتونلری اوز وظیفه لرینی تیوشنچه اوتیلریمی، ئلله بو خصوصه قصور ایته لرمی، یا که اوز وظیفه لرینی بلیلریمی؟ بزده خاتون ایکینڭ برسیدر. اول خاتونی، شهر خاتونی. بونلرنڭ برنچیسى «حیات» نى طانومی و معیشت نڭ معناسینی آڭلامیدر. اول اوزینی بارى ایرنڭ لذت و شهوتینه قورال آڭا خدمتچی و کنیزهک ایتوب صانیدر. آنلر بلن، چیکوب جیر سوره تور- غان حیوان آرهنده آیروما یوق کبیدر. اول نادانلق نڭ قارا کیومینه تورولگان و «تقدیر» گه بیک نق اشانغان. اول هر بر اشنى «تقدیر» گه گنه صلطاب طور، انساننڭ اوز عملی، فائدهنى یاخود ضررنی طوغدروینی آرتق آڭلامیدر. بالا طابسه، آڭا لایقنچه اهمیت بیرمی و تیوشنچه کوزه ته آلمی. آنڭ بالاسی ایچون اشله گانی شولغنه درکه- یغلاغان صایون آغزینه ایچا گپنى طغا، طویوندردیقندن صوڭ یبارده، بالا توزان طوغرافغه، بالچقغه اونى وسلامتلك ایچون ضررلی نرسه لرنى آغزینه آلادر. کیره گى کبی قاراماو و آچلی طوفلی طور وسیبلی بالا آرق و آورولی بولوب فالادر. آباغینه یورى باشلاغاچ، بوتهن بالارغه فوشلوب آنلردن هر تورلی قباحتمش و سوزلر

ایری آڭا اوزگارسه ده اول توزه و ایبداشلك حقوفینی رعایت ایتوب آنڭ حاجتلرینی بیرهدر. بعضاً ایر آنی رنجیته و خورلی، ففط اول بارینی ده کیچره، نى حدلی محنت و زحمتلر کورسه ده تحمل و صبر ایته در. خلاصه: خاتون، یاقتیسی بلن بزم حیاتمیزی بالقتوچی الوغ بر فانادر!

ایشته حیات ده خاتوننڭ وظیفه سی و هیئت اجتماعیه ده کوره چگی اشى اوشبونتن عبارتدر. شبیه یوفدرکه، بو وظیفه آغر و زحمتلی اولوب، ایرلرده بولونماغان چدامغه محتاجدر. خاتون اوستینه یوکل- نگان اوشبو وظیفه نڭ اهمیتینی انکار ایتوچی بولماسه کیرهک. زیرا خاتوننڭ اوشبو اشلرینه ملتنڭ بوکونگی حالی بنا ایته له و آنڭ بلن، کیله چکده ایریشه چگی ترقی و مدنیت نڭ درجه سی اولچهنه در. اگر خاتونلر اوز وظیفه لرندە قصورلق و اشلرندە یالقالوق ایته سلر، عائله نڭ نظامی بوزولا وشول عائله اعضالری نڭ تر- کلیگی اوزلرینه نعمت اولمیچه محنت اولوب کیتهدر. اگر عائله لر شول روشچه بوزولسه، بتون ملتنڭ نظامی ده بوزولا، آنده اجتماعی فوضویت (آنارخیا) حکم سوره باشلیدر.

اگر آنالر، بالالرینى لایقنچه تربیه لماسه لر و سلامتکلرینه اهمیت بیرماسه لر، آنلر ضعیف بولوب اوسارلر، هر تورلی خسته لك و چیرلرگه دوچار اولور- لرده، هیچ بر تورلی اشکه یارامازلر، ملت آنلردن هیچ نرسه استفاده اینمز. چونکه «سلامت عقل، سلا- مت ننده گنده در» دییورلر.

اگر آنا، بالالرینى کچکنه چاغلرندە تأدیپ، فائده لی و ضررلی نرسه لرگه تنبیه ایتماسه، آنلر یاوز اخلاقلی، بوزوق تربیه لی و شهوت فللری اولوب ییتشورلر. حیات دن مقصدلری حیوانلرنقندن آرتق اولماز. افرادی شوندى بولغان امت اوزاق باشاماز، «وجود» ناهتاسندن جو یولوب کینار.

احتمال بعض کشىلر: خاتون تربیه سیننه نه حاجت، مکتب و مدرسه لر آرقیلی بالالرنڭ اخلاقلرنی توزه توب و صحتلرینی کوزه توب بولمیمی؟ دیهرلر.

اوزمىنى چرىنكان اجتماعى خسته ليكار يىمىنى دولارغه
كون كىلمىدىمى؟

ايندى بىزگە خاتوننىڭ ھىيئەت اجتماعىدە پوندىفى
مركزىنى طانوب، آنڭ اشلىرىنى نقدىر ايتارگە و آڭا فل
و كىنيزەك كە فاراغان كوز بىلن فاراودن طوقنارغە وقتدر .
حقيقت بىرگەندەر . لىكن بىز اوز اوزمىنى آلداب
طورامىز . بوگون بىر نىرسەنى كىرا كلى دىب اعتراف
ايدىگىمىز حالده ايرتەگە آنى طانامىز . خاتونلارمىنى
كىرەگى كىبى اوقوتاسمىز و ايركىنلەنەسمىز كىلمى . شولاي
بولسەدە آنلردىن ، بالالارنى تىرىيە و آفلرغە نظارت
ايتونى ، ئوى ايجىنە شاداق و حىيات كرتونى طالب
قىلامىز . حالبوكة بونلارنى ، علم و تىرىيەدن زور الوش
آلغان كشىلەرگە اشلى آلدەر .

مىن ، كوزلارنى مغروريت و استبداد صوقرا-
يتقان كىمىسەنلەرڭ : خاتون ھىر حقوفدە اير بىلن تىگىز
بولسە ، حىياتنىڭ نظامى جىمىر بىلچىك و خاتوننىڭ ادبى
بوز ولاچق دىيولرندىن عىبلەنەن . موندى فكر ايرلارنىڭ
اوماپىر ورك و نادانلقلارنىڭ نىشأت ايتىمىشدر . يوقسە
تىرىيە ايلە اخلاق بوز و قلىغى بىر بىرگە نىچوك جىولسۇن ؟
احتمال بعض كشىلەر ، مكتىبلردە اوقوغان قايو بىر
قىزلارنىڭ تىرىيە سىزلكلارنىڭ شولانا طورغانلردىر . لىكن
بو بىردە دخى بىر مرتبە ايتەمىز : تىرىيە باشقە ، علم
دخى باشقە . اول قىزلارنىڭ آلدىقلارنى آزغە علمنىڭ
اوزىدە يالسىز فابقدىنغە عبارتدر . اگر بو قىزلار
آنالارى يانندە كوركام دىنى تىرىيە ايلە تىرىيەلنىسەلر
ايدى ، آنلارنىڭ كوكللىرىنە فضىلت اورنلاشور و اول
كوردىكمىز تىرىيە سىزلك آنلردە كورولماز ابدى .

ھىنم فكر بىمە كورە مسلمانلارنىڭ حالى ، مشروطىت
كە نائل اولو ، يا كە اوز وطنلارنىڭ چىتلارنى چىغارو
ايلەگنە توزەلماز . بلكە بونىڭ اىچون - ھىيئەت اجتما-
عىيەمىنى ، زمانە روچى و احتىياجىز ايلە متناسب روشدە ،
اساسندن ياكارتوتىوشدر . اوشبو ياكارتونىڭ اساسى
ھىچ شىبھەسىز ، قىزلارمىنى ياراقلى زوجه و اھلىيىتىللى آنا
اولورلىق روشدە تىرىيە ايتودر . ع . بطل .

اوغرەنە ، آناسى بىلن آناسى آراسىدەغى سوگوش و
صوغشارنى كورە ، كورە آنڭ ادبى تىرىيەسى بتونلاي
بولدىن چىغادر .

شەر خاتونى ايسە ، تىرىيە و معرفت
جھتندىن بارى بىر اول خاتونى مرتبە سىندە بولادىر .
اخلاقى آنىقندن باوزراق دىبەرگەدە مەكىندىر . اول
اشسىزلك بىلن دە ممتازدر . چونكە اول خاتونى ئوى
طشندەغى كوب اشاردە ابرى بىلن بىرگە يورى و آنڭ
اورنىنە طورادىر . شەر خاتونلارنىڭ آرتق اشارى
بولمى ، وقتلارنى فائىدەلى نىرسەگە صرف ايتىلەر ؛
بايلرى بالالارنى دە اوزلرى ايمىمىز ، مخصوص بالا
ايمىز و چىلر طوتالر ، صوگرە آصرالور و خدمتچىلر آرا-
سىنە بىارەلر . شوندى بالالار بوزوق اخلاقى ، استىقلا-
لىت (صاماصنايتولنىست) دن محروم ، چىرلى و ياكە
چىرلەرگە مستعد اولوب يىتشىلەر .

ھونە بو كوندە مسلمان خاتونلارنى اوشبو حالده
درلر . عائلە نظامىنى ويران ايتە طورغان اوشبو
حالگە راضى اولوب طورويىمىز عىبىنىڭ آرىاغندە عىب
در . اوشبو حاللارنىڭ نىتىجەسى اولارق ، بىز مسلمانلار
حىيات ميدانندە بتون ملتاردىن آرتدە فالدىق ؛ سياسى ،
ادبى و اقتصادى استىقلايتلر يىمىزنىڭ ھەمە سىنى غائب
ايندىك . زىرا ئىبات ، بىھادىلىق ، اقدام ، ياردەملەشو
و قارداشلىك كىبى ، بالالارنىڭ آنا قوچاغندە عادتلەنەچكى
كوركام صفتلارنىڭ بىز يورەكلر يىمىزدە ئىزلىگەندە يوقدر .
خاتونلارنىڭ نادانلىغى سىبىندىن قارت و ياشلر آرا-
سىندە ادب بوز و قلىغى دە نىشأت ايتىمىشدر . بىز گل واق
نەيك فائىدەسىز نىرسەلر ايلە اوغراشامىز ؛ آرامىزدە حسد
(كونچىلك) فوق الحد نارالغان ؛ اوز آرا اتفاق بوق ،
بىر طوغان قارىنداشلر طالاشالر ؛ يالقاولق ايلە شول
قدر مبتلامىزكە ، حلال و تىوشلى اورنلردىن مال چىغارر
اىچون اصلا سعى و ھىمت ايتىمىمىز . عقللر يىمىز خرافات
و بالانلر ايلە طولغان - غىربىلار اوستىمىزدىن كىلوب
طورالر .

ايندى عىقلا و ضىياللر يىمىز نىشلاب طورالر ؟
تىوشلى اصلاخنى فعلىتكە چىغارورغە وقت يىتمىدىمى ؟

بلندك سويو

«ملى تعليم و تدریس» «اماملى حالینى اصلاح»

آدمیلرنڭ هر برنده «بلندك سويو» اسملى طبیعى بر خلق بار. بو عالمده بولوب تورمقده اولغان. واقعه لرنڭ اڭ بيوکلرندن باشلاب اڭ كچوکلرينه قدر تيكشیریلور ایسه بارچه سنده بیله آنڭ «بلندك - سويونڭ» بارماغى طفلوون كوروب بولا. بو درجه نى قولغه كرتمك ایچون آدمیلر، نى بار ملكینى و بلسكه جانینى هم فدا ایدهرگه حاضر و قتلری بولغالى «باشم کیتسه کیتار، اسمم فالور» کبی سوزلرنڭده ایشىدلر تورمق بو سببندىر. اوشبونڭ ایچونده هر بر عصر و هر بر مملكتده نیگنده هنر مذکور «بلندك» اسملى درجه گه ایلتوب چغاره چهغى سیزولسه شول هنر ترقى ایده و آڭا دورت قول ایله یابشوچیلر كوبایه. البته بزنگ بو عصر و بو مملكتهمز نیده اول کلی قانون حکمندن چغارغه وجه یوق موندده شولایوق هر کم شول «بلندك» گه ایرشدره تورغان نرسه نى سويه، طلب ایده؛ توبان و خوار فالدر اطورغان نرسه لرنى یاراتمى و آنلردن قاچا.

بو کونلرده «ملى تعليم و تدریس» ، «اماملى حالینى اصلاح» مسئله لری مطبوعات بیتلرنده اهمیتلى اورنلر طوتسیدیق ایچون مینده، بو توغریده اوز طرفیدن بر- ایکی جمله سوز یازمقچى اولامن و آڭا مقدمه اولارق یوقاریدهغى فلسفه مینده افکار عامه یه عرض فیلمشم.

ملى تعليم و عموما ملیتمزنى آلفه باصدمق فصدنه اولسه ق مى مدرسه لرمزده اوقوب چیقغان شاگردلرگه، خلقمیز آراسنده اعتبارلى، نفوذلى، و رغبت فزانیرلق «بلند» اورنلر حاضرله مك، مدرسه لر كوبایتودن آرتیق لازمدر. بو کونگى کبی مدرسه بتورگان یکتلر- مرگه بر اماملى ایله معلملکدن باشقه اورن حاضرلى آلهاساق و آنلرنڭده حاللری بو کوز آلدمزدهغى

اولورسه ملیتمزنى «انقراض» اسملى آچى و قورقنچلى بر استقبال فارشولایه چغنده شبهه مى وار؟! ... بر سیکوند کیچگوسز بو قورقنچنڭ چاره سینى کورمك مى وعمومى بورچهز دگلمى؟! .. آلیده، وجدانلى یاشلر- مزنگ کوبسى امامندن نفرتنه باشلاغانلری کورینه، واقعا کشى نفرته ناسلکده توگل شول- دائم کشى کوزینه قارابقنه تورمق، آنلرنڭ مرحمتى سایه سنده گنه تریکلک قیلمق، طمع کبی اڭ اشاکی بر صفتى کندینه طبیعى بر خلق ایدنما گه مجبور اولمق ... و غیر ... و غیرلر . کشى رغبت ایدهرک حاللردن اولورمى؟! . مین، شونڭ ایچونده اماملر حالینى اصلاح و آنلره معاش تعیین ایدهرک طمع و سؤال منلترلندن خلاص قیلمق مسئله سینى ، مىلى تعليم و ملیتمزنگ جانی دییه فاریمن؛ و مطلق: «اماملى حالى بو کوینچه فالور ایسه معلمرمز وظیفه لری ده بو کونگى کبی عدت کوتمکده اولغان خاتونلر وظیفه سی قییلندن نفعه، کسوه و سکنى دن آرتماز ایسه، نیز بر زمانده مىلى تعليم و تدریسوز قوتدن توشه چک و بونڭ سببلى ملیتمز هم بته چک» دیهن .

بعضیلرنڭ فکرینچه : اماملرغه معاش تعیین قیلمق ضررلى، آنلرنڭ معیشتلری تأمین ایدلسه تخله خلقینه التفات ایتمازلر هم خلق و فعللاری ایله اثرده ویرمازلر ایمش بو سوز ظاهرنگ درست کبی کورنسه بیله، اصل حقیقتنده تأثیر و نفوذنڭ فلسفه سینه ایروشه آلمادیقندن ایتولمش سوزدر.

«نفوذ» و «تأثیر» اسملى خاصیتلر دائما محتاج ایله طرفنده اولوب، هیچده محتاج طرفنده کورنگان ماده سی یوقدر. «الانسان عبید الاحسان» ى درستلگنڭ نزعسز بر فاعده کلیه سانار ایسه ک قوللر، خواجه- لرینه نه درجه نفوذ اشلته بیلور؟ و افراد ناسه قول اولماغه ده رغبت ایدهرک کملر مىلى مدرسه لرده تحصیل ایدهرلر؟! ... فسقه سی: «امامت» یول باشچیلق هم نفوذلى اولورغه تیوشلى بر اورن دیه طانیلور ایسه، اماملرنى خاطر صافلاوچان و حقیقت یاشروچی مداهن، فویان کبی قورفاق و تولکى کبی حیله کار ایلدوب

اورنسىزىر دىب اويلايىن . چونكه اصطلاحدن مقصود فكرنىڭ ياكە نرسەنىڭ خلق آراسىدا كىلاشويىر ، بر سوزدن ايكي معنا چىماسە شول يتوب طوردا . چىت تىللىرىنىڭ اصطلاحلىرىنى كوز صالحەق ، اصطلاحى سوزلىرىنىڭ كۆپسىنىڭ توب (لغوى) معنا- لرى ايله مناسىتى بولمىغانون كوررمز ؛ اما اصطلاحنى آلىدىرىغە كىرك دىوب يورۇچى لىرىنىڭ مقصد لىرى التىفاتسىز سونوب قالىغانون تارىخىدىن بلامز .

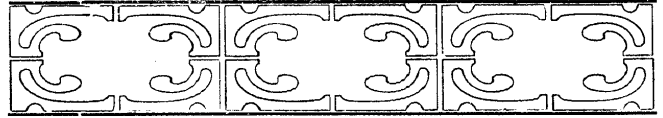
مثلا روسچە Воля دىگان سوز بار ؛ توب معناسى ايرىكك ، اختيار ، آزاد بولو ، طوتقون بولماو ؛ اما فىنى علم روحە Воля نىڭ معناسى باشقىچەرق : مىل ، اختيار ، مقصد ، ارادە ، نىت ، حتى اشلاى باشلاولرىنى آڭلاتو ايچون استعمال ايتوله . بو سوزده لغوى معناسى ايله فندە آڭلاشلىغان معنالرى آراسىدا تمام بر مناسىت بولماسەدە ، سوز اصطلاح بولوب كىتكىچ ، آنى اوزگارتورگە تىلب وكرىك دىب يورۇچىلر يوق ، مقصود ، آڭلاشلىماچ ، شول بىدى . نىسەچە « ماشىنە » دىوب قوزغالغىچ آلتكە ايتەلر . بزم روسىيەدن چىققان ساماوار ، چاى حاضر لىرگە باصالغان بر قورال ايكانون بىلگىچ نىسە لىر ساماوارغە « تەماشىنە » دىب اسم بىرگانلر . ساماوار قوزغالغىچ قورال توگل ايدىكن بىلسەلرەدە ، اوشبوسوزنى اوزگارتماينچە ھەن استعمال ايتە بىرەلر .

اوز تىلمەزدەدە چوین يولى دىگان سوز بار . چوین دن باصالماينە تىمردن باصالغانون بىلسەكە بزم بو سوزنى اوزگارتمايمز ؛ اگرەدە اوزگارتايك دىب يورساك بر فائىدەسىز مشقتكە بولور ايدى .

الحاصل : - اگرەدە بر سوزنى ايتىكن چافدە بر بر شىع اورنىنە ايكىنچى شىعنى آتاغان سوز دىب اويلاماسق شول بزم ايچون يىتە .

« عصب » دىب ايتوله كىلىگان ايكان ، عصب دىگىچ روسلر وياژروپالى لىر نىرۇ اسمىن بىرگان ذاتنى ايتىلگىنى آڭلاشلىسە - شول وقت آلىشدرىغە حاجت اولماسە كىرك ايدى . اصطلاحلىرىنى اوزگارتو ايله مشقتلەنگانچە بو كونگە چاقلى اوز تىلمەزدە قويلماغان

قالدىرماسقە نىوشلى . شول حالده گنە بىلر وجدانلى وانصافلى ، غيور اماملرى كورە آلاچقىز- وشول حالده گنە بىلر مىلى تعليم وملتىمىزە رواج وىرەچكىز . عمر القراشى . « بوگى » ايلندە

« عصب » نىسەلەسىنە عاتىد

بو مسئلە محترم « شورا » دە كوتارلىگان ايدى . اوزمىڭ توركىچە بلووم بىك آز بولسەدە ، بو طوغرىدە آڭلادىغىچە اوز فكرىنى يازمىچى بولدم . منىچە ، بو « عصب » مسئلەسىن كىتكىك روشدە قوبارىغە مەكەن بولسە كىرك ؛ چونكه بو « عصب » تىرجمە سىنە كىلە طورغان اعتراضلارنىڭ باشقىسەسىنەدە كىلووى مەكەندىر .

من بولاي فكر يورتاسم كىلە :

بر سوزنىڭ اصطلاحى معناسىنىڭ لغوى معناسى ايله مناسىتى بولمىغاندە ، شول سوزلر ، استعمال ايتلە كىلىگانچە قالدىر ونىوشلى مە ، يوقسە باشقىلر مناسىتلى رك بولغان سوزگە آلىشدرىغە كىركمە ؟

بر ملت ايچىندە ياكى بر فكر طوغىسە ، ياكە بر نرسە كورنوب ، اول ملت شول ياكى طوغىغان فكرنى وياكى بولغان نرسەنى بر بىرىنە آڭلاتو ايچون بر ياكى سوز استعمال ايتە باشلاى ، شونداى ياكى سوز ياكە باشقى تىلدىن اوزگارتلوب بولسەدە اوزگارتماينچە بولسەدە ، آلونە ياخود اوز تىلندە مناسىتلى رك سوز آراسىدىن صايلاپ آلوب ايتولنە باشلانا . شولاي ايتوب اول ملت آراسىدا بر ياكى سوز تارالوب ادبىياتنەدە كىرۇب كىتكىچ باشقى سوزلر كى ، تىلدە خواجهلىق حقن آلا وعادىتى سوز بولا . اوشبونىڭ طوغرىسىندە : « بو سوزنىڭ توب معناسى شولاي بولاي ھەم آنىڭ استعمالى بو اورندە مناسىب توگل دىب ايتوچى بولماى » حتى بو يىل اعتراض قىلۇدە

ولادت حقنده اولان مشهور سوزدن على العميا
يا كه يگى بر سوز چيفار مق قصدى ايله دگل بلكه
تفتيش ايدوب كوردىكم و آنى قبول ايدراك وجه تابها-
ديغمه چاره سز اوله رق كوچدم. بن ولادت حقنده اولان
خبرلرني اقتدارم قدر برر برر تدقيق ايتدم، بو
طوغر وده الك معتبر آدملرنك اثرلرنده، درستلگى
صورت طوتمغان سوزلرنك اولمقينه تعجب ايتدم. جهل دن
برى: «ولادت ييلنده محرم باشى جمعه كون ايدى،
۱۳نچى يكشنبه كونده فيل ماجراسى اولدى، بوندىن
۵۰ كون صوك ربيع الاول ۸نچى كونده ولادت پيغمبرى
واقع اولدى» دييولمش روايتدر. بو روايت پك الوغ
آدملرنك اثرلرنده اولوب مشهور روايتلرنك بريدر.
فقط اساس سز و اولى آخرينى، آخري اولينى نكذيب
ايتمكه اولان بو سوزنى صاحبي الوغ آدم و روايتى ده
مقبول ديه نيچوك قبول ايدرگه ممكن؟

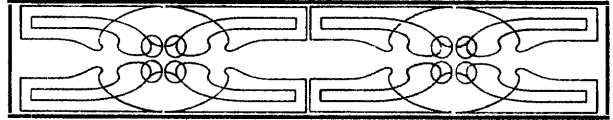
حضورينه قبول ايدلديكم وقت، شيخ جمال الدين
الافغانى حضرتلرى: «اهل اسلام ايچون الك بر نچى
خدمت، اوزلرينه مخصوص اولان علوم شرعيه لر ينى
اصلاح ايتمك، كتابارمز روايتلرمز كوب فقط تفتيش
ايدلنسه يوزده توقسان توقزى اصل سز و موضوع
اولديغى ميدانه چيقادر، بونلر سببندن شر يعتمز قسما
تعريف ايدلدى، فقط بونى كوره چك كوزلر بوق،
خلقمز آندن آلوب بوندىن پيغوب كتاب تاليف ايتمشلر،
اما كتابار ينيك بر علم يرينه اون چول تاراندقلىرى
خبرلرى اولماشدر» ديمشيدى. اوشبو سوزنك درست
ايديكى بنم قاشمده بر قاچ مثاللر ايله ثابتدر.

ولادت حقنده اولان خبرلرني الك ايلك مرتبه اوله-
رق بن ايكي قسم گه آيردم. بر قسمى فائللرى خواه
بيوك، خواه عادتى آدملر اولسون اوز اوزلرندن باطل
اولانلردر. بونلرني بر طرفه قويدم. بوندىن قالان
قسمى اوزلرينه نظرا درستلر كلىرى مانع كورلماش
روايتلردن عبارت ايدى. بونلرنك آراسندن بر ينى
ترجيع ايلامك حقنده اوشبو اوچ نرسه نى اساس ايدوب
طوتدم: (۱) ولادت دوشنبه كون اولمشدر (بونى ايسه
اهل حديثدن كوبلر اختيار ايتمشلر). (۲) ولادت

اصطلاحلرني تابو ايله شغللنه نو بيگرا كده فايده لى
بولور ايدى، ديب ظن قيلامن.

سلطان سليم گراى جانتورين.
«اونا» فيژرال

«شورا»: - بو فكر پك مناسبدر.

«محمد عليه السلام» رساله سيني انتقاد

۷

صابر حضرت: «ولادتك ۹نچى ربيع الاول كونك
اولمقى حقنده روايت كورلمايدر، قطعى برهان اولما-
ديغمده مشهور سوزگه مخالفت ايتمكه وجه نه در؟»
دييور.

شبهه يوقدر كه انابتلى بر دليل كورلمايدكنده،
سياسى و اجتماعى حاللر مجبور ايتمايدكنده ايلكدن
مشهور اولوب كلمش سوزلردن دونوب عمومى فكرلرگه
تشويش صالحق مناسب دگل، بوندىن بتون بتونه خبر
سز دگلمز. لكن بر سوزنك مشهور اولمقندن طوغرى
اولمقى ده لازم دگلدردر. شهرتنك بر قاچ سببلرى وار.
بعض براميلر علم ايله شهرت چيفار لرر و بعض بر
عالملر آياق آستلرنده تابتالوب بورلرر. خصوصا علم
عصرنده و علملى قوملر آراسنده اولان شهرتلر ايله
جهالت عصرنده و جاهل بر قوم آراسنده تابمش شهرتلر
آراسنده اولان فرق پك بيوكدر. صوك مؤلفلر طرفندن
دعوى ايدلمش «مشهور» و «اجماع»، «اتفاق» كى
سوزلرني قبول ايتمك طوغر و سنده نه قدر احتياط
ايدلسه ده اورن سز اولماز. بوندىن بيك يل مقدم بر
عصرده احمد ابن حنبل حضرتلر ينيك: «من ادعى ال-
جماع فقد كذب» ديديكى سوزى حكمت سز دگلدردر.
هر نه قدر بو سوزنى تاويل فلاون ايتسه لرده، آنده
بونده تارنسه لرده، اول سوز شول حالنجه طور ديغمده
درست ايديكى پك كوب مثاللر ايله اثبات ايدلمشدر.

ربیع الاولک اجتماع نیرینی نیشان مذکورک ۱۰ نچی کون و مکه ساعتیل نصف الیلدن ۹ ساعت ۴۱ دقیقه سوگره سنده وقوعبولوب رؤیت هلال ایسه بالطبع ۱۱ نیشان آفشامنه ممکن اوله چغی آشکار اولمغله نیشان مذکورک ۱۲ نچی کونی پارار کونی ربیع الاولک برنچی کونی اولدیغی تبین ایدر. شهر مذکورک نصف اولنده گنی بازار ایرته سیلری ایکنچی و طقوزنچی کونلر اولمش اولور. مؤرخینچه یوم ولادت حقنده شک اولنان جهت باشلوچه ۸ نچی ۱۰ نچی ۱۲ نچی ربیع الاول کونلر بدر، حالبوکه بونلرک هیچ بری بازار ایرته سینه مصادف دگلدر. بلکه بونلر آراسنده بازار ایرته سینه مصادف اولان کون یالکز ۹ نچی ربیع الاول اولدیغندن جای اتفاق اوشبو کون اولمق لازم کلور».

ایشته بزلر، ذکر ایتدیکنز اساسلرغه بنا ایدوب و اوشبو فنی تحقیقناکده شوکا موافق کلدیکی حتی که محمودپاشا فلکی سوزی برهان اورنینه طور رغه یارادیغنی حسابه آلوب ولادت کونینک ۹ نچی ربیع الاول اوله. چغنی اختیار ایتدک. مع ما فیہ بو دلیل یالکز ۱۲ نچی کوندن کوچوب ۹ نچی کوننی اختیار ایدومزگه آنچق بر سبب گنه اولوب، ولادتناک قطعی صورتده شول کونده اولدیغنی دعوامز یوقدر. زیرا ذکر ایتدیکنز اساسلردن بررسی صحیح اوله از ایسه آکا بنا ایدلمش فنی دلیلناک فائدهسی اولمیه چقدر.

احتمال که ۸ نچی ربیع الاولنی اختیار ایتدلمش عالملرده اوشبو دوشنبه کوننی مقصد طوتدقلری فقط آی باشینی حساب عالملردن بر کون صوگ صانا. دقلری سببندن اولور. آی باشلری حقنده بو قدر بر اختلاف اولمقی خلاف عادت دگلدر.

شایان تعجبدرکه: بزلرنی ولادت کوننی ۱۲ ربیع-الاولده کوس-ترمادیکنز سببندن انتقاد ایلرلر، اما بوندن بر قاچ بیللر مقدم (۱۳۲۱-۱۹۰۳ ده) مفتی-الذیبار المصریة امام محمد عبده حضرتلرینک «رسالة التوحید» نام اثرنده اولان «فی اللیلة الثانية عشرة من ربیع الاول عام الفیل (۲۰ آپریل ۵۷۱ سنه من میلاد المسیح علیه السلام) ولد محمد بن عبد الله»

۲۰ نچی نیشان (آپریل) ده اولمشدر. (بونی عبدالبر و باشقهار روایت ایلرلر). (۳) ولادت ربیع الاولناک اولگی اونبشنده اولمشدر. (سیر عالملرینک اکثری اوشبوننی اختیار ایتمشلردر). اگرده اوشبو اوچ کونناک برگه بیغولدیغی وقت نابلسه مذکور اساسلرغه کوره شول کوننی ولادت کوننی دیه تعیین ایدرگه ممکن اوله چقدر.

حساب و جبر فلرلنده بضاعتمز اولمادیغندن و کتبخانه مزده اولان تقویملرگه اشانوب بتمادیکنمزدن بزلر اوشبو فلرناک اوز عالملردن استعانت قیلورغه مجبور اولدق.

زیچ و حساب فلرلنده بد طولاسی اولمق ایل اقرار ایدلمش مصرلی محمود پاشا فلکی، أوروبا «انجمن دانش» لرینه عرض ایتمک قصدی ایل اولسه کرک، ولادت هجرت وفات تاریخلرینی تفتیش ایدوب فرانسز-چه بر اثر یازمشدر. اوشبو اثرناک بعض بر مهم نقطه لری ترجمه ایدلنوب «ریاض المختار» ده نقل اولنمش. ایشته عمومی فائده اوله چغنی ملاحظه قیلوب بچتمزگه مناسبلی اولان جمللرینی «ریاض المختار» دن بو برگه نقل ایدمز:

«تاریخ ولادت حضرت پیغمبری حقنده محمودپاشا عربی و عمیق تحقیقات و حساباته طالهرق یوم ولادتناک ۵۷۱ میلادی فرنکی ۲۰ نچی نیشاننه (آپریل) مصادف اولان ۹ ربیع الاول بازار ایرته سی (دوشنبه) اولدیغنی اون ایکی ادله ایلله موقع ثبوته ایصال ایلامشدر. ادله مذکوردن بری (۱) بودر: رسول علیه الصلاة والسلام افندمز، مشتری ایل زخالک عقرب برچنده وقوعه کلن قرانی سنه سنده و قران مذکوردن آز سوگره چه دنپایه کلدیکلری و بر ربیع الاولک نصف اولنده و کونده بازار ایرته سی اولدیغی متفقدر. قران مذکور ایسه ۵۷۱ میلادی فرنکی مارتنه اوتوز و یایکرمی طوقزنچی کونی وقوعه کلمک لازم کلدیکنی بعد الحساب آنی متعاقب داخل اولان ایلک

(۱) قالان اونبر دلیلی نهدن عبارت ایدیکنی بو کونه

قدر بیامادک.

قويلمشدر: «وقد حقق المرحوم محمود پاشا الفلكى ان ذلك (المولد) كان فى صبيحة يوم الاثنين تاسع ربيع الاول الموافق لليوم العشرين من ابريل سنة ٥٧١ من الميلاد وهو يوافق السنة الاولى من حادثة الفيل».

هر بر خدام سوزى درست اولوب بتماديكنى هر بر ياخشى آتنگ آبنوى وهر بر عالمنك ياكلشوى كوب مرتبه لر واقع اولديغنى گوزل آكلاديغمز حاله بو دفعه ده دغى: «اذا قالت خدام فصدقوها: فان القول ما قالت خدام» بيتنى اوقورغه مجبور اولدق. معلم عبدالرفيع، امام عبدالواحد حسنوف، ع. نورايوف، ولدان عمرانوف، معلمه ح. جماليه، معلم عبدالرحيم اميرى، آقا قريه سنده حنيف ويسف. زيركلى قريه سنده معلم صادق الكريمى وغير بر چوق مكتوبلر ايجون ده اوشبو يازدقلمز جواب اوله بيلور. خصوصى جوابلر يازمادقمز ايجون ملامت اولماسون! ادب اهلى طرفندن اثرمزنك بويله انتقاد ايدلمكنى شرف اعتقاد ايتديكمز ايجون «محمد عليه السلام» رساله سيني درس ايدرك بالالرغه اوقونمقده اولان معلم ومحترمه معلمه لرنك خصوصى ملاحظه لرينى ده ايشدرگه رغبتمز كاملدر، انشاء الله دريغ بيورمازلر. رساله كوچك برشى ايسه ده موضوعى غايت بيوك اولديغى جهتندن ذقت ايدركه تيوشلى.

ديديكى سوزينى (ص ٨٦): «رسول الله حضرتلرينك ولادتلرى ٩ نچى ربيع الاولده اولديغى فنى دليللر ايله معلوم اولدى. بزرگه ايسه برهانى و تحقيقى سوزلرني قبول ايدركه تيوشلى» ديه انتقاد ايتمشلر ايدى. معمد عبده حضرتلرى بووقت كنديسى سلامت ايدى. آنك مسلكينه خدمت ايتمكده اولان «المنار» مجلسى بو طوغروده تقريبا اوشبو روشده اعتدار يازدى: «سير عالمرندن بر فرقه رسول الله حقده - ولد ليلة الاثنين لثمان خلون من ربيع الاول - ديورلر. بو سوزنك ظاهر معناسى ٩ نچى ربيع الاولده طوغدى ديكدرك. چونكه - خلون - ايله صفت ايدلمش وقتنك ياننده اولان كون (كوندز ايله كيچ آراسنده فرق يوق) ٩ نچى كوندز. عربلرنك خلون و خلت كى سوزلرنده اولان عادتلرينى بيلمگان آدملر بو طوغروده كوب مرتبه لر ياكلش مطالعه قيله لر و: - ولد لثمان خلت - دن سكر نچى ده طوغمش، ديه معنا ويهر لر (حالبوكه بويله دگلدر). حسات ايله اثبات ايدلديكى ايجون بو طوغروده ٩ نچى ربيع الاولنى قبول قيلورغه تيوشلى. اما استاذ و امام معمد عبده حضرتلرينك سوزى مساهله گه و قلمينك سهو قيلمقينه مبنى اولمشدر. يونسه عوام آراسنده مشهور اولان سوزلرنك قيمتى يوقدر» . (ج ٦ ص ٤٢٤).

«حسينيه» مدرسه سنك علم سيردن «نور اليقين» نام اثرنى اوقوتديغم وقت ٧ نچى بيتده (قران خار- يطونف باصمه سى ١٩٠٥ نچى ييل) اولان «وكان ذلك (المولد) فى ربيع الاول من عام الفيل الذى يوافق سنة خمسمائة وسبعين من ميلاد المسيح عليه السلام عبارتيني مطبعه خطاسينه حمل ايدوب شاگردلردن واوزلرينك نسخه لرينى «سنة احدى وخمسمائة وسبعين» ديه توزاندر مشيدم.

بوييل قران شهرنده «ملت» مطبعه سنده باصلمش اولان «نور اليقين» دن بر نسخه (بو اثر «معمد عليه السلام» رساله سندن صوك طبع اولنمشدر) اوشبو كون «شورا» اداره سينه كلدى. بونده ايسه اولگى باصمه عبارتى توشلرلر بويله روشده يگى بر عبارت

رحمت الهيه مسئله سى

(عينا)

٢٢ نچى عدد «شورا» ده ميدانه قوبولغان بو مسئله شمدي ادله سى ايله تمام اولوى قرييدر. مطبو- عات عالمنك ترقيات و اتحاد بابلرنده چندن خدمت ايتولرى اميد ايدلگان بو عصرده، نزاع و اختلافكه سبب اولان بوندای مسئله لر ايله چوالو برده مطلوب بولماسه ده استقبالده بر فائز مأموليتى، مسئله گه اهميت

بیروب کوکلده بولغان شهبه لرنی اوقوچیلرغه عرض ایتوب اوتارگه مجبور ایتهدر. بو مسئله نی قویوچی ذات بنم سویلادیکم سوزلره هیچ محاکمه سز هر کم تقلید ایدرگه بور چلیدر دبه دعواده اولمای، فکر بیان ایدرگه ده مساعده ویرسه کرک .

رحمت الهیه مسئله سی فلاغی آستنده اسلامیت ایچون ضررلی و آگا خلاف اعتقادلر نشر ایدله دبه آغلایانلر و اوزلرنجه هم شوکا اعتقاد باغلاغانلر تورلی تشبثانده اولندقلری کبی، بعض ذاتلر: «موسی افندی بر علمی مسئله چقارغان ایدی؛ ملالر، اماملر بوکا فتنه قوبارلر یائسه آکلامیلر» دبه ملالرنک سوزلرنی فقط تعصب و فکر سزلکگه حمل ایتو بوللرنیده آچوب قویدیلر. بو مسئله نك اڭ خلافتده اولان بر ذات خصوصی اوله رق، «اگر موسی اوشبو بار علم و فضلی ایله اهل السنة والجماعة یولنده خدمت ایتسه ایدی؛ قوچاقلاب اوبار ایدم» دبه سویلا گاننی کوروب، بونک حرکتلری یا شخصیت یا عداوت ایچون اولمای، مسئله نك مهملگینه اعتقاد باغلاغانلقدن ایدکنی تصدیق ایتدم. بناء علیه، بو کبی ذاتلرنک سویلادکلرینی اعتبارگه آلوب، شهبه لرنی ادبی صورتده ازاله ایتمک انسانیت و اسلامیت مقتضی سیدر.

هر کم نك نیت و مقصدینه بناء جزاء ویران عالم السر و الخفیات الله تعالی نك اوزینه تابشروب ۵-۶ عدد «شورا» ده اوز اعتقاد و بلومچه نص قاطعگه خلاف تابقان اورنلرنی بیان ایدم چکم (ان شاء الله). کرک بنم شهبه لریبه تیوشنچه جواب ویرلسون، کرک اعتبار سز قالدیرلسون؛ آنده بنم اشم یوقدر. مرادم: فقط اوقوچیلرغه مقصدنی و حقیقت حالنی آکلاتمقدر. بنمچه رحمت الهیه و نجات عمومی حقلرنک ایراد ایدلگان دلیللرگه شر و عدن قبل، بونلرنی عرض فیلوب اوتکار-مک لازمدر.

بو مسئله به قاطع اولمق امیدیله، رضاء الدین حضرتلری رحمت الهیه رساله سینی موضع انتشاره قویدی. اگر بو مسئله باشده اوشبو روشده منصفانه عرض ایدلوب دلیللر و منهدبلر ذکر ایدلسه، کرک ملالر،

کرک باشقه لر بوندن استفاده ایدرلر؛ خلق بر بر یاه نفرتله شماوده (اگر مطلوب بولسه) بولسور ایدی. حالبوکه، اڭ عادلانه و بی طرفلق یولنی اختیار ایتدم دبه ن بر ذات ایسکی دینلردن بحث ایتکانه؛ اول زمان اهلینک اعتقادلرینک چهللرندن عقل سز و کفرلرندن کلمش شیلردر دیکار خطا، بر ملت، اعتقادی و عبادتی ایچون تکفیر و تضلیل تیوش توگل؛ هر منهد بر دین اهلینه احترام نظری ایلان باقمقلق وظیفه انسا- نیت ایدیکنی اعتراف ایتدیکی حالده، علمی بر مسئله عرض ایدوبده اهل کلام و مفسرین کرام علماء و مجتهدین نك اوز اجتهادی ایله تابقان مسئله لرحقنه، حوصله لری تارلقدن سویله دیلر؛ آنلرنک جسارتلری، غفلتلری، ادب سزلکلری ایشان و اماملرنک ایمانلری عن جهل اولولری، جاهلاننه تعصب لری، اسلامیت ایله بر پاره لك آلس ویرش لری یوق کبی عبارتلر قوللانمه سینه تعجب ایتمه مک و توصیه ایتدیکی اعتقاد- لرنک اوز حضورنده ده بر پاره لقی اهمیت یوق ایدیکنی تصدیق ایتمه مک ممکن توگلدن. یعنی بارچه معامله سی بارچه توصیه لرینی تکذیب ایتوی کون کبی ظاهر در.

رضاء الدین افندینک رحمت الهیه رساله سنک بیاننه نظرا، گویا موسی افندی ابن القیم حضرتلری کبی، انسانلر تیوشلی عذابلری چیکدکلری و قرآنده بیان ایدلمش جزالری کوردیکلری صوگنده، فقط بر وقت نجات اوله چقلرینه امید باغلاغان ایش؛ خلقنک غلیانه کلوب کوب اختلافلره سبب فقط اوشبو مسئله ایش؛ اگر مسئله فقط شوندن عبارت اولسه ایدی، برده استغراب قیلننی دلیللری تفتیش و عقلی محاکمه لری ایله شهبه لری عرض ایدوب معقول و شرعی دلیللره منتظر اولورده توررلر ایدی. حالبوکه، خلاف اعتقاد دبه سانالغان مسئله لرنک اڭ برنچیسى: (همه دینلرنی تصویب مسئله سیدر) چونکه بو تصویب ولو بک آز بولسون تعذیب ایله اصلا چیلوهق احتمالی یوقدر. کتب سماویه ایله مبعوث هر پیغمبر، اگر توحید و ایمان ایله مشرف اولمیان بر انساننک عذاب سز نجاتینی

جهنمه قال! کبی طارلقلری، هم «نجات ورحمت بالسکز بگادر» کبی مغرورانه اعتقادلری همه عالم انسانینی مؤبد صورتده اوتلره یاقمق فساولتری کبی اعتقادلرینی متکلمینه اسناد بستیون آنلرنک اعتقادلرینه خلاف اولوب، مجردمتکلملرینی قارالتمق ایچون ذکر ایدلسگان مبالغه لدر. چونکه حسن خانمه مستور اولوینه مبنی «ولا یشهد بالجنة او بالنار لاحد بعینه» هر کتب کلامیه ده مذکور ایسه، نجات بالسکز بگادر، دیه نیندی متکلم ایتنه بلور؟ «ولا نکفر احداً من اهل القبلة» بولسه، همه انسانلرینی اوتقه یاقیقنک نی معنی سی قالور؟ الله تعالی حضرتی بنده سینی اوتقه یاقمق- تعذیب ایتمک بابلرنده عدالتسز اش قیلو احتمالی اصلا یوقدر. بک معذور، بک قزخانچ ذانلری الله تعالی آخر نفسلرنده حسن خانمه ایله مشرف ایدوب اوتلر دن آزاد قیلسه هیچ مانعت یوقدر. بو احتمال، هیچ کهنک حقیقه تصویر ایدلمسک شیلردن توگلدر. همه دینلرینی تصویب، تکفیر، تضلیلدن اجتناب کبیلر احتمال سیاست جهتلرندن ضرر سذر؛ بلکه بزم دین حسی و اسلامیة تعصبینی بترورگه طرشوچی ملنار وحا کملر ایچون بک مطلوب اوله ققیده شبهه سذر. اگر سیا- ستهزنی بز، شول نلاکده بولغانلر مرضی سنجه بولو طرفینه بورتساک، فان آغلامق ونأسفدن باشقه اشمز یوقدر. الحاصل، اسلامیة حق، باشقه دینلر همه سی باطلدر!

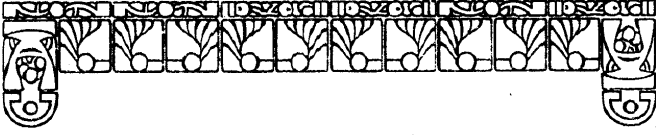
مؤمن مسلمانلر فقط صواب وهدایتده اولوب باشقلر مطلقا خطا و ضالته در! بونده هیچ تردد وشبهه ده یوقدر. بو اعتقادلره خلل وتذبذب ویران، استرسه کم طرفندن، فکر واعتقاد نشر ایدلسون ردینه کرشمک، هر مسلمانک وطیفه دینییه سیدر. شونکله برابر وطنداشلمز اولغان باشقه ملت کشیلری ایله دنیا امرلرنده هیچ بر امنیتسز ناچار وریا معاملده اولمق لازم توگلدر. بلکه، بالعکس شرع شریف موجبنجه صداقت ایله غدر وخیانتسز معامله ایتارگه بورچلی مز؛ بو حقه دلیللرمز هم مصرحدر. الله سبحانه و تعالی مخالفینی تعذیبده تحمل ایله-

احتمال توتسه لر ایدی، بو قدر اوزلری جفالر چیکماسلر همه بعضا جهاد، بعضا نصیحتلر ایلان بنی آدمنی بو قدر بیوک اذا و جفالره صبر وتحمل ایتمک البته لازم دیه، توصیه قیلمای بر درجه اختیارلرینه قویارلر ایدی. هم «ان الدین عندالله الاسلام» دیه بتون قوه و طاقتینی اسلامیته حصر ایدوب برلن تکلیف وارد اولماس ایدی.

۲نچی خلاف اعتقاد مسئله: هیچ احدنی تکفیر قیلماو یعنی هیچ بنی آدم کفر ایله متصف توگل دیمک مسئله سیدر. بو مسئله کافر بولوبده اوتدن نجات بولامی، یوقمی، مسئله سینه بستیون باشقلدر. بو اعتقادلرینی، الله تعالی ناک لعد کفر الذین قالوا الخ (سورة المائدة ۹۴). والذین کفروا اعمالهم کسراب بقیعة الخ، (سورة نور) قل یا ایها الکافرون الخ (کفرون)، ان الذین کفروا ومانوا وهم کفار الخ (سورة بقره) کبی هر صحیفه قرآنییه ده مذکور آیتلره خلاف توگلده، نه دیهلم؟ ۳نچی خلاف اعتقاد مسئله: هیچ کم ضالته توگل؛ اعتقادی در. هیچ کم ضالته توگل؛ اعتقادی ناک، لکن الظلمون الیوم فی ضلال مبین الخ، غیر المغضوب علیهم ولا الضالین کبی الله تعالی ناک ضالته اولان بنده لری وارلقینه آچوق دلالت ایدن آیتلر ایله مجامعة امکانی اصلا یوقدر.

۴نچی خلاف مسئله! موسی افندی، اسلامیتنک حقیقی جهنمدن (اوتدن) تخویف طریقیله توگل؛ بلکه قرآن کریمده ذکر ایدلمش برهانلر ایله اثبات قیلنه چوق دی. حالبوکه، بریدون ان یخرجوا من النار وما هم بغار جین منها ولهم عذاب مقیم، (مائده ۴۶) والذین کذبوا بایاتنا واستکبروا عنها اولئک اصحاب النار هم فیها خلدون (اعراف ۳۴)، تلفح وجوههم النار وهم فیها کلحون (۱۱۶ مؤمن) کبی آیتلر ایله الله تعالی ناک تخویفی، بنده لری عبرة لندروب حق وایمانه ارشاد مقصدی ایله توگلمو؟ یعنی اوتدن تخویف ایله ارشاد قرآن طریقی اولمادیبو؟

متکلمینه اسناد ایدلمش اعتقادلر جمله سندن؛ یا فلان اوغلی فلان کبی اعتقاد ایت! یاخود مؤبد

میشارلر

IV

افتخار و خیال پرستلکری

بر ملت ایچون اڭ خطرلی بولغان نرسه ،
اشمنز و علمسز قوری افتخار و خیال پرستلکدر .
بولار ، کوبرهک و قنده ، ایله شکان ملتنی نچار عادتلر
بلهن استیلا قیلوب تعالی و ترقی یولندن آداشدرا
وبرا قلاشدرالر . بوڭا مثال ایتوب ، عجم ملتن طوتوده
یتهدر . مثلا بر عجمڭ طوراً طورغان اوینه کرساڭ
اڭ اوّل کوزگه کورینگان نرسه لردن بر بده دیواری
زینت اولر ق افتخار و خیال پرستلکدن طوغان
کارتینا و رسملر بولادر . مثلا حضرت علی بر دیو بلهن
صوغشقان و قنده غیرت بلهن قلچن چاپقاندن قلچ دیونی
اوتوب چیرینده کيسوب توشکان ، حتی چیرنی کونارگان
میهونه اوگوزینده کيسوب هلاک ایتدچک ایکانده تیزگنه
حضرت جبرائیل کیلوب فلچنی طوتقان (۱) همک اونگون
و غیرتلی بر آطقه منیگان مظفر شاهنڭ غیرتلی آط
باصقان زور بر جلان صوغشو رسملری کیلر . بولار
رسمده گنه توگل ، اعتقادلرنده و نلرندده شولایوق .
اگر بر قارتراق فکرلی عجم بلهن اولتروشرغه
طوغری کیلونسه اول طوقتاوسز حضرت علی نی صاغنا
آنڭ بلهن ماقتانا . لکن آنارده بولغان صفتلر بلهن
توگل بلکه خیالده بولغان یالغش صفتلر بلهن . ئه
اوزی شولای بولورغه طرشمی . شونی خیال بلهن وقتن
اوزدرا و ملتن فقط شونڭ آرقه سنده غنه اوستون ایتارگه
نلی . قزق توگلمیدرکه عجملر اوزلرین ، حضرت علی گه
نسبت بلهن کورکه کیره لر !

بو عادتلر ، عجملرنیگنه توگل بزڭ میشارلرنیده
بیک نق استیلا قیلغانلار . قایوغنه بر میشار یانینه

(۱) ئلده یاری فلچنی حضرت جبرائیل طوتوب اولگور-

گان ، یوزسه چیرجیملرولوب دنیا هلاک بولاچق ایکان .

سگمی ، راضیموسن ؟ تعذیب ایتهم ! مصاحتمی ؟ دیب
اصلا صورمیله چقدر . فقط الله سبحانه و تعالی او یله
تعذیبیلردن معافی بو یورمه لری امید و انکساردن باشقه
اشمز یوقدر . بو حقدن فکرمنی حالا ، شونڭ برلن
تمام ایتدم ؛ نجات عمومی حقدن غمی دلیللر قناعت
قیلدر رلق می ؟ بعض دلیللرنڭ تمامیتی تقدیرنده عن
اصل تعذیب ثابت بولامی ، بک کوب خبرلر نی تکذیب
لازم بولمیو ؟ بو حقدن دخی علمی جهتلر ایله انشاء الله
فکرلر بیان ایدلسه کرک . ومن الله التوفیق .

امام خیرالله العثماني « فارغالی »

ادبی طرزده یازلدیغندن بو مقاله گه مجموعه ده
بر آز کچکدروب اولسه ده اورو و برددک . مضمونی
ایله اتفاقهز یوق . فقط بو مقاله ده بزم « رحمت الهیه
مسئله سی » نام اثرمز ، مسئله نی قطع ایتمک امید
ایله یازلدیغی بیان بیورامش . مذکور رساله او یله
بر قصد ایله ترتیب ایدلماشدر . بو ، شو یله بر
مسئله درکه ۱۶ بیتلک رساله لر ، غزته و ژورناللر مقاله
لری ایله قطع اولنماز . بونی آنچق زمان قطع ایدر ،
عمری بار کشی کورر . بز ایسه یالکیز ، بو مسئله
نڭ ایلکدن وار ایدیکنی کوسترمک قصیده یازدق .
بر طرفدن خصوصی صورتده قارداشچه اولان سؤاللر
وایکنچی طرفنده کوز ایله فاش آراسی قدر یاقین
قالمش بر فلاکنی دفع ایتمک مرادی بزنی بوڭا
مجبور ایتدی . بناء علیه سؤ قصدی اواماش آدملر
نڭ هیچ بری بزم رساله مزنی اوزینه قارشو یازلمش
حساب ایتماز ، ایدرگه حقیقه یوقدر . مگرده : « یجسبون
کل صیحة علیهم » گه اوز اوزلرینی مصداق ایتدش
کیسه لر بوندن مستثنالردر .

ای خلیلم ، طریشوب کعبه یابمقنن ایسه
یاب کوڭل خانه سیننی بیت خدا ایستر ایسهڭ !
سلطان سلیمان قانونی .

باروب دین اسلام حقندہ سوز باشلاما اول آلی باطر (حضرت علی) حکایہ سن سویلاب کینار. شونڭ بلەن فخرلە نور و دیننی شونڭ بلەن عالی کور ساتورگە طریشور. دیننی گنە توگل، حتی میشارلر نسل جہتندن ہیچ مناسبتی بولماغان حضرت علی بلەن، گویا الکن میشارلردن شوندی کشیلر بولغان کبی اوزینڭ میشار لکن ماقتار. عہوما دیەرلک هر میشارنڭ قولندە و اویوندە حضرت علی نڭ «قان قلعه»، «جنادل قلعه» لرنندە دیولر بلەن صوغش واقعه لرن یازغان قصەلر بولونا. اوزی اوقی بلەسە کشیدن اوقتوب تتری تتری طڭلاب اوطورا. حالبوکہ بو قلعه لرنڭ نەدە نار یخدە ونەدە جغرافیادە صحیفە لرنندە ہیچ کورنگانی یوق و بار دیب اعتبار لیراق آغزندن ایشتولگانیدە یوق. لکن، میشارلر مونیە کشی قیلغانلرکہ «تاشکند» شہری الڭ «جنادل قلعه سی» بولغان ایمش.

میشارلر آراسینە فنون و ادبیات جدیدە کتابلرینڭ نارالماویدە اوشبو قصە لرنڭ ارق رول فازاندیقلمر. نندئر. قشقار و چکەرە شاگردلری قزان آرت کنا. بچیلرینە «میشارلر صحابە سی» دیە اسم بیرمشلر ایدی. مونکدە سببی آلارنڭ میشارلرگە شوندی یاڭا خرافات بیرگان خیالی قصەلر تاراتولری ایچوندئر. قرانڭ بر نیچە کتابچیلرین آلتونلارغە کومگان نرسەدە میشار. لرنڭ اوشبو اعتقادقە بویالولریدئر.

سوز آراسندە، التماس اولهرق شونیدە ایتوب کینارگە تلبینکە: میشارلرگە زمان اقتضاسینە مناسب اولهرق یازغان رسالە و کتابلرنی تاراتمق ایچوندە الڭ قولای یول، مذکور قصەلرنی تاراتوچی کتابچیلر نڭ، موڭا اعتبار و ہمت ایتما کلریدئر. چونکہ میشارلر بو کتابچیلر نشر اینکان کنا بلرغە شول قدر ایہلەشکانلرکہ عادتا باشقەلر نشر یاتن آلمقدن عجب درجەدە اجتناب ایدەلر. بو کوندە مذکور کتابچیلر نڭ آز ماز نشر اینکان یاڭا رسالە لریدە کلیتی صورتدە میشارلردە باردئر. آنکچونکہ آلار نشر یاتندن بولغان رسالەلرنڭ هر بری میشارلر قاشندە حق و اقدمدئر. مذکور کتابچیلر برادران کریمفلر بلەن ورثە حسینینە

فیرمالری اولوب موڭا ہمت بیورسەلر میشار فردا. شلرینڭ تللرن آچودە و آلارنی نچار اعتقادلردن پا کلاودە برنچیلک خدمتنی ایتکان بولورلر ایدی.

میشارلر کتاب و رسالە مطالعە سینە کلنچە علم و مدنیتلرینە نسبتلە شایان استحضاسندئرلر. قزان تاتار. لری اشسز وقتلرن، استراحت کیچلرن کوبرە ک ریستوران و پپوا خانەلردە دیننی ترقی ہواسیل بوتیلقە بوشاتماق بلەن اوتکار دکلری حالدە، میشارلر بیرەم و استراحت کیچلرن بولدرآ آغان قدرلی کتاب اوقو بلەن اوزدرالر. آرالرنندە اوقی بلوچی آز بولدقە بریسی اوقوغاننی ۵-۶ سی اخلاص بلەن طڭلاب اوطورا. مین بر نیچە شہردە کوتاروب سودا ایتوب یوروچی میشارلرنڭ آروب طالوب قایتو اوستینە ہر کیچنی اوقو بلەن بولشولرین کوروب حتی تعجب ایتە ایدم. فقط، بولارنڭ اوقی طورغان کتابلری آلی باطر (حضرت علی) قامر باطر، چلبر باطر نڭ جیدی باشلی دیولر بلەن صوغشون ابوعلی سینا حالن تصویر ایتکان یالغان قصەلردن اوزماغانغە بتون ذہنلری و میلری یوق خیال و بیورغان آستی فیکرلری بلەن چوبالوب بتکان بولادئر. بو خیال لرنڭ عقل و تەن سلامتلیگی ایچوندە بیک کوب ضررلری باردئر. شونڭ ایچوندە میشارلر آراسندە عقلدن یازغان کشیلر بیک کوب اوچریدئر. مین اوشبو کونلردە گنە عقلدن یازغان بر نیچە میشارنی کوردم. قوللرنندە گل شوندی کتابلر، شونی اوقیدە «آخ! منە شولای بولاسیدی» دیە اوزون خیالغە چوما. بو طوغرودە پیغمبرلک دعواسیلە مبتلا بولغان معلوم «میرای» نی طوتساقدە یتەدئر. (بو کشی صاراتوف میشاری بولوب واقعە سی بر نیچە روس و تاتار غزتە لرنندە یازلمش ایدی).

بو اورندە: «بو ملتلر شوشی خیاللر بلەن ساتاشوبدە اوزلری شوندی دیولر بلەن صوغشوچیلر کبی بولورغە فعلا طریشارلری صوڭ؟» دیگان بر سؤال کیلە. بیک طریشورلر ایدی دە، دیو و جلانلار بلەن صوغشوی ممکن توگل بیت! سوزمنڭ آخرینە شونیدە علاوہ ایتەسم کیلە:

باروب دین اسلام حقندہ سوز باشلاما اول آلی باطر (حضرت علی) حکایہ سن سویلاب کینار. شونڭ بلەن فخرلە نور و دیننی شونڭ بلەن عالی کور ساتورگە طریشور. دیننی گنە توگل، حتی میشارلر نسل جہتندن ہیچ مناسبتی بولماغان حضرت علی بلەن، گویا الکن میشارلردن شوندی کشیلر بولغان کبی اوزینڭ میشار لکن ماقتار. عہوما دیەرلک هر میشارنڭ قولندە و اویوندە حضرت علی نڭ «قان قلعه»، «جنادل قلعه» لرنندە دیولر بلەن صوغش واقعه لرن یازغان قصەلر بولونا. اوزی اوقی بلەسە کشیدن اوقتوب تتری تتری طڭلاب اوطورا. حالبوکہ بو قلعه لرنڭ نەدە نار یخدە ونەدە جغرافیادە صحیفە لرنندە ہیچ کورنگانی یوق و بار دیب اعتبار لیراق آغزندن ایشتولگانیدە یوق. لکن، میشارلر مونیە کشی قیلغانلرکہ «تاشکند» شہری الڭ «جنادل قلعه سی» بولغان ایمش.

میشارلر آراسینە فنون و ادبیات جدیدە کتابلرینڭ نارالماویدە اوشبو قصە لرنڭ ارق رول فازاندیقلمر. نندئر. قشقار و چکەرە شاگردلری قزان آرت کنا. بچیلرینە «میشارلر صحابە سی» دیە اسم بیرمشلر ایدی. مونکدە سببی آلارنڭ میشارلرگە شوندی یاڭا خرافات بیرگان خیالی قصەلر تاراتولری ایچوندئر. قرانڭ بر نیچە کتابچیلرین آلتونلارغە کومگان نرسەدە میشار. لرنڭ اوشبو اعتقادقە بویالولریدئر.

سوز آراسندە، التماس اولهرق شونیدە ایتوب کینارگە تلبینکە: میشارلرگە زمان اقتضاسینە مناسب اولهرق یازغان رسالە و کتابلرنی تاراتمق ایچوندە الڭ قولای یول، مذکور قصەلرنی تاراتوچی کتابچیلر نڭ، موڭا اعتبار و ہمت ایتما کلریدئر. چونکہ میشارلر بو کتابچیلر نشر اینکان کنا بلرغە شول قدر ایہلەشکانلرکہ عادتا باشقەلر نشر یاتن آلمقدن عجب درجەدە اجتناب ایدەلر. بو کوندە مذکور کتابچیلر نڭ آز ماز نشر اینکان یاڭا رسالە لریدە کلیتی صورتدە میشارلردە باردئر. آنکچونکہ آلار نشر یاتندن بولغان رسالەلرنڭ هر بری میشارلر قاشندە حق و اقدمدئر. مذکور کتابچیلر برادران کریمفلر بلەن ورثە حسینینە

وآنلار اولورکه بالالری اڭ گوزل اخلاق صاحبی اولارق آدم لر آراسینه کرر لر، حرمت و اعتبار قازا- نوب باشقه ارغه مثال اوله بیلور لر. هیچ شبهه اولنماسون که بویله حال لر تجربه ایدلش و کورلمشدر .

اوشبو حال لر نی مشاهه ایدوچیلردن کوب ذانلر: « آدم بالاسینک بتون قسمتی الله تعالی نڭ اراده سینه باغلو اولوب، بونده تربیه و تعلیم نڭ دخلی یوقدر . بلکه فرشته تربیه سنده اولان بر آدم نڭ حیا سز اولارق و شیطان تربیه سنده اولان نڭ انصاف نڭ تمثال مجسمی اولارق بتشمگی ممکن، اش باری الله تعالاده گنه در» دیه حکم قیلور لر .

اشنڭ الله تعالی حضرتنده ایدیکنده شک یوق . فقط الله تعالی بو دنیانی سبب عالمی ایدوب، اش لر آراسنده مناسبتلر ارتباطلر یاصامش و هر نرسه ازندن بیرو صوزلوب کلمکده اولان مقدمه لرگه باغلانمقده اولمشدر . بر پیغمبرگه معجزه ایچون احتمال که هیچ سببسز بعض بر حال لر نی ده میداننه کتورر، بو حال مستثنادر. مع مافیه معجزه لرده ده، انسانلرغه معلوم دگل خفی سببلر اولمقی ممکندر. رسول اکرم حضرت لرینک بارماقلری آراسندن صو آقدی فقط بو حال یالکوز و قوری بارماقلر آراسندن دگل بلکه صولی ساوت ایچینه فویدیفندن صوڭ آقدی. حالبوکه الله تعالانڭ صودن اثر اولمادیغی حالده ده صو آغزرغه قدرتی وار ایدی. فقط دنیانی سبب عالمی ایتدیکی ایچون، بنده لرده اوزلرینک حرکات و معامله لرینی بوڭنا بنا قیاسونلر ایچون حتی معجزه نی ده ظاهرده بر سببگه بنا ایتمشدر . خفی اولان سببی ایسه البته اوزندن باشقهغه معلوم اولماز.

سببلر، ظاهر و یاشرون اولمقلری جهنندن پڭ متفاوتلردر. بیوک اوی باشندن یغلوب توشوب اولمش آدم نڭ سببی هر کم گه معلوم اولدیغی حالده سلامت بدنلی بر یکیت کینات وفات ایدر. ایشته بونڭ سببی بر قدر یاشرون اولور، حتی کوب کیمسه لر بونی سببسز وفات ایتدی، دیه سویلار لر، فقط دوقفور لر بونڭ تننی تشریح ایدوب قارادقلرنده اوزلری

میشار لر طریش، بولدقی و بکت طبیعتی بر خلق بولور ایوستینه غایت درجه ده آکلی، ذکی، و اونگون بولدقلرندن بر آزجون اوڭایلارینه یاتولسه بو حال لر نی آڭلاتویده بیک نیز بولور توسلی کورینه. مونا مین بو آرا ده، ئلیگه قدرلی ملالرینه ایاروب یاڭا کتاب لر نی نفرت کوزی بلهن قاراغان و قوللرینه طونارغه چیرکانگان بر نیچه میشار لرگه «نشریات کریمی» نڭ بر نیچه سن اوقوب و آڭلاماغانلرن آڭلاتو بلهن مشغولمن. اوقوب بتر و گه: «مونا بو کتابلر بیگره ک یغشیلر ایکان. نيقدرلی خلق نڭ طور مش وره وشن بلره، ئلیگه قدرلی بزگه نیک بولار کیلمه گانصوڭ؟» دیه مهنونیتلرن بلدر لر و هر قایوسی: «فلانم سودادن قایتقاچ آڭاده اوقفور ایدم» دیه ساتویمینی استیلر. ظریف البشیری - اوست راخمانقه .

تربیه و تعلیم

تربیه نڭ یاشلر ایچون تأثیری

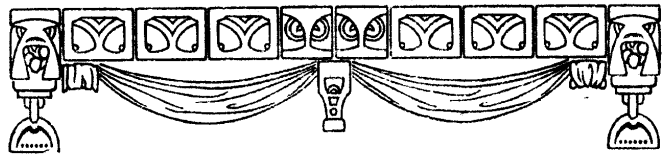
یاش بالالری تربیه ایتک و خلقلرینی صافلا- ندرمق حقنده اجتهاد قیلمق شبهه یوقدرکه اڭ تیوشلی و لازم بر اش: زیرا تربیه دن محروم قالمش بالالر، پڭ خلقسز و وحشی صفتلی بر آدم اوله رق یتشور لر. بعض بر تربیه حقنده طریشمقده و بتون کوچ لری ایله بالالرینه گوزل تربیه ویرمکده اولان آنالر و آنالر واردرکه بالالرنده بونڭ تأثیری اولماز بلکه حیوان قییلندن وجدانسز، انصافسز و اخلاقسز اوله رق دنیاده یورر لر و هیچ کیمدن عارلنمازلر و حیا قیلمازلر. بونڭ عکسنجه اوله رق بعض بر، بالالرینه بر حرف اخلاق درسی ویرمامش بلکه فعل و حرکا- تلری ایله اخلاقسزلق تعلیم ایدوب طور وچی آتا

کتابنى قارارغە الله صافلاسون!» ديدى و کتابنى بر طرفه براقدى. ابن القيم نىڭ وھابىلىق ايلە مناسبتى اولوب اولمادىغى بنم مئىمدە تھقق ايتمايدىكىن وھابىلىقنى مكره بر مذهب طائىمادىغىدىن اول آدم ايلە اوغراشورغە لزوم كورمادم. صوڭ وقتلردە مطبوعات عالمينە كرمش «اجتھاد منقرضى دگلمى؟»، «رحمت الھيە» رسالەلرى مذ كور ابن القيم اثرلردىن ترجمە ايدلمشالردى. مذ كور رسالەلر ايسە خاص بر مسلك گە خدمت ايتدىرمك ايچون دگل بلكە هر كيم استفادە ايلاسون قىدىلە يازلمشالردى. عوام تھمتنە اعتبار اولماسدە ابن القيم نىڭ وھابىلىق ايلە مناسبتى اولوب اولمادىغىنى، اولدىغى تقدىردە وھابىلىق مذموم بر مذهب اولوب اولمادىغىنى بيان ايتىمك اوشبو مترجملر اوستنە لازم اولسە كرك. «چن بخت» حكايىتلرى وپوتال دا. رولرى يرينە «شورا» دە اوشبو كىي بختلرگە كوبراك اورن وپىررگە وشونلر حقتە مفضل يازارغە تيوشلى ايدى. كچن سنە اعلان ايدلمش «كتب سنە اماملرينىڭ ترجمەلرى» هم «شورا» نىڭ رومان ودوا. لرى آستندە يوغالدىغى ظن اولنور. «رحمت الھيە» رسالەسى، رحمت الھيە نىڭ عمومىتى حقتە برھان افلا مت ايتىمك وخصەنى الزام فيلمق قىدىلە اولماي بلكە ايسكىدىن دوام ايدوب كلمش مسئلە اولدىغىنى اعلام ايچون يازلدىغى بيان ايدلسەدە بزم خلقمىزنىڭ كوبسى قاشندە بو مسئلە كنه يىڭى بر مسئلە اولوب گويسا وھابىلر طرفىدىن چىقارلمشدر. شونىڭ ايچون وھابىلىق، ابن القيم و ابن تيمىيەلر حقتە بر قدر اوزونراق سويلارگە حاجت كورلەدر.

ع. سويندىك.

جواب: بر كيمسە نىڭ ابن تيمىيە شاگردى و ابن حنبل مذهبىدە اولمى وھابى ايدىكىنە دليل اولماز. ۷۵۱ تارىخىدە وفات اولان ذاتنى ۱۲۰۶ دە وفات اولان محمد بن عبدالوھاب النجدى مذهبىنە نسبت ايتىمك بر آرنادو معررىنىڭ حضرت آدم عليه السلامنى آرنادو ايدى و بر باشقرد معررىنىڭ دە نوح پېغمبىرنى باشقرد ايدى دىيە ظن ايتمكلرىنە اوخشار. اگرده

قاشندە آچىق اولان سببلرنى تابوب اعلان فيلورلر. ايشتە بو فيلدىن تربىيە حقتەغى سببلرنىڭ دە آشكار وياشرونلرى اولمى مېكن. آتاسى ايلە اوغراشورغە يورمش بالانىڭ اوغرى اولمىنىڭ سببى هر كيم قاشندە معلوم. يىغشى آدم بالاسىنىڭ كورشىلرنە اولان بر بوزوق خلقلى بالا ايلە قاتشوب يوردىكى سببىدىن بوزوق اوگرنمكى مېكن، فقط بونىڭ حالىنى تمام تشرىح ايدوب بىلاماش خاقلر قاشندە بوبالانىڭ تربىيە سزلىكىنىڭ سببى مېھول اولور، شوڭا كورەدە آتاسى منقى اولدىغى وگوزل تربىيە وپىردىكى حالە بالاسى اخلاقسىز و تربىيە سز اولدى دىيە حكىم ايدىلر. خلاصە: ياشلر ايچون گوزل تربىيە نىڭ تاثيرى وارلغندە وشونىڭ ايچون تربىيە طوغروسندە مساهلە جائز اولمادىغندە شېبە يوق. بعض وقت: «تربىيە وپىرلمش بالالر تربىيە سز اولهرق و تربىيە وپىرلمشلر تربىيەلى اولارق يتشورلر» دىيە وپىرلمش حكملر و سببلر يىغشى تفتيش ايدلمادىكىندىر. يعنى يىغشى تربىيە وپىرلمش بالانىڭ تربىيە سز يتشوينە سبب، باشقە بر ياشرون يردن بويەلە روشدە بوزوق تربىيە وپىرلمك و يىغشى تربىيە وپىرلمش بالانىڭ تربىيەلى اولمىنىدە يراقلرغە معلوم دگل روشچە بر اورندىن گوزل تربىيە وپىرلمك اولور.

بارد و مخارە

اؤفا: ابن القيم الجوزية، بعض بر ورع بارد صاحبلىرى عىندە وھابىلىق ايلە انھام ايدلنور، ابن تيمىيە نىڭ متخصص شاگردلردىن و ابن حنبل مذهبىدىن اولمى بوڭا دليل اولهرق كوسترلور. بويەلە آدملىرنىڭ برينە «اعلام الموقعين» كتابنى كوستردىكم وقت، ابن القيم اثرى اولدىغىنى بىلدىكى صوڭ: «استاذ الوھابىيە

کوستروچیلر ترکیبا محررلری و مؤلفلریدر. بونلر سیاست که خدمت ایتدیکلری ایچون بو عملرندده معذورلردر. سیاست قاتشدیقی اشلرده طوغریلق، درستلک مطلوب اولمادیغی معلوم. مصر مفتیسی محمد عبده حضرتلرینک: «سیاست نه کبی بر اش که فاتناشسهده آئی بوزار» دیدیکینک سری اوشبو اولسه کرک. وهابیلرنی ذم ایتمک یرنده ترک مؤافلرندن بری: «اسلام عالمنده نه قدر بر مذهب و فرقه ضاله اولوب کچدی ایسهده هیچ بری ساچ فروب یورمکنی لازم کورمامشلر ایدی، بو عملنی آنچق وهابیلر ایجاد ایتدیلر» دییور. وهابیلرینک اساسی قانونلرندن بری ده اولکلردن استعانت ایتمکنی و فبرلرگه مجاورلر قویهقنی منع ایتمکن عبارتدر. شکرلر اولسون بو حاللر بزلرده بو کونه قدر میدان آلاماش بوندن صوگ هم آلامسه کرک. شونک ایچون وهابیلر حقنده اوزون سویلرگه لزوم کورلماز. وعده مزگه بناء کتب سته مؤلفلرینک ترجمه لری شول اعلان کونلرندده یازلوب تمام اولمشدر. فقط مأمولنک خلافتجه بر قدر اوزون اولدیغندن «شورا» غه درج ایدرگه ممکن کورلمادی، بلکه مستقل رساله قیلوب طبع ایدلنور ایچون مطبعه گه تابشیرلدی. «مشهور ایرلر» مجموعه سندن برر جزئی ابن تیبیه ایله ابن القیم گه تخصیص ایتمک فکرمز کوبدن وار، فقط بازارغه هنوز موفق اولدیغمز یوق. کوهینه: محترم «شورا» مجله سینه سمرقندده معلم حاجی معین بن شکرالله افندی بنده لرینک برنچی «شورا» ده یازیلش شعرلرینی تصحیح تیلابلر یاخود انتقاد ایتیلر. کمینه معلم افندیغه نهایت سز تشکر ایدرم. افندیم شعر ایشی اوزگزه معلوم ابرسه کیرک که متخصص بولماغان کیشی شعرنی اوقودیغنده و یازدیغند کوب خطالر اوله بیلور. جنابکیز کورستغانلرکیزدن ده باشقه اورونلرده شوشی شعرلرده مطبعه طرفندن خطالیکار بار.

۱۹۰۹ نجی بلده «شورا» ۵ نجی عددده ۸ نجی سطرده (بزی سودا گر) یرینه (بزی سودا گر) ۲۰ نجی سطرده (قویماین بول قرار یندن) اورینه (قویماس

ابن القیمنی وهابی لغه نسبتدن مقصد یالکیز مسلک موافقتی ایسه اول وقت بو کبی دعوالردن وهابیلر استفاده ایدرلر. زیرا بو تقدیر چه صحیح و سنن هم مسند صاحب لرینی ده وهابی مذهبنه نسبت ایدرگه یول آچماش اولور. احمد ابن حنبل مذهبنده اولمقلری اوشنداق اجتهاد منقرض دگل و رحمت الهیه نک عاملغی آکلاشلور، دیه سو یلادیکلری سببندن ابن القیم و ابن تیمیه، بونلرغه موافقت ایدن باشقلر وهابی اولسونلر، لکن اساسی پروگراملرده بونلر مخالف اولان ابن عربی حقنده نه دیه چکلردر عجب! حالبوکه رحمت الهیه و اجتهادلر حقنده ابن عربی، ابن تیمیه لرگه کورهده جسانلی سویلامکدهدر. اگرده اوشبو دعوالری سببندن ابن عربی نی هم وهابیلر ایله اتهام ایدر اولسلر اول وقت مؤرخ جبریتنک وهابیلر عقیده سینی حکایت ایتدیکی صوگ: «اگرده وهابیلر عقیده سی اوشبو اولسه بز بارمزده وهابی دگلمی صوگ؟» دیه صورمش سؤالینه تصدیق ایله جواب ویرمک لازم کلور. بر کیمسه نک، پروگرامی معلوم اولان بر مذهبده اولمقی ایچون شول مذهبده اولان بعض ماده لرینه موافقت ایتمک دگل بلکه اساسی اولان ماده لرینک جمله سینی یا که کوبسینی قبول ایتمک شرطدر. بونی ایسه بو کونده کادیت، اوکتابریست کبی سیاسی مسلک لر حاللری ایله ده قیاس ایتمک ممکن اولور. مادام که بر کیمسه وهابیلقنک اساسی ماده لرینی قبول ایتماز، بعض بر ماده لرندده موافقت ایله آنلر مذهبنده سانالماز. اجتهاد منقرض دگل کبی سوزلر نک وها بیلرغه خاص بر مسلک اوله چغنی آنچق اولک ایله صو لنی فرق ایتماش بر آدم سویلاسه سویلار. وها بیلقنک اساسی نظامندن بری باشنی قردروب تافر یورتمکدر. حتی بونی وهابیلقنک رکندن سانالر، اگرده رحمت الهی عام، اجتهاد منقرض دیه سویلا مکن وهابی اولوق لازم کلسه ساچنی قروب باشنی تافر یورتوچیلر و شونی بر نیوشلی اش دیه گمان قیلوچیلر اولویت ایله وهابی اولمقلری لازم کلور. وهابیلر حقنده حبه لرنی قبه، چبنلرنی دوه ایدوب

ديگان سوزلرندن آلتمش اولسه كرك . اوشنداق «آسان» سوزىنى بوزوب «آسات» ديه و «هفته» سوزىنى بوزوب «آطنه» ديه يازالر . «تافتيقه، وپرو-يقت» كى سوزلرني يازمق لازم اولديغنده، غزته لر ياي آراسينه آلوب تركچه ياكه عربچه تفسيرىنى يازوب كيتسه لر فائدهلى اولور ايدى .

ملا حسين رحمت الله باى اوغلى .

*

تامبوف: - ۲ نچى عدد «شورا» ده «مسجد منا»: رهلرينه آي رسمى قويمق احتمال كه دينى عبادتلرنىڭ وكوب معامله لرنىڭ آي حسابلرى ايله يورتا ديكنى ملاحظه غه آلتديغندن اولور» ديولمشدور . بزه كوره تونىڭ سببى دين اسلام هلال مثالنده ظهور ايتديكينه اشارت اولسه كرك .

«امام ومدرس صابرجان اورمانچيى»

*

جامبىتى: پيغمبر عليه السلام غه معجزه اوله رق آي يارلديقى ثابتى؟ ثابت ايسه علامت اتخاذايدلوگه سبب شول واقعه نى خاطرلك اولمازمى؟ «ملا نصرالدين الخوجاشى»

جواب: اهل اسلام طرفندن تاليف ايدلمش ايسكى اثرلرده آي يارلمق مسئله سى تفصيل ايله مذكوردور . شونلرغه مراجعت ايدوچيلر البته مستفيد اولورلر . عضدالدين «الموافق» ده معجزه اوله رق آي يارلمق حقه تواتر معنوى وارلغنى دعوى ايتدور . تشكلات عوالم حقه اولان صوك فرضيات شايع اولديغندن صوك ظهور ايتمش بعض اسلام عالملى قرآن كرىده اولان «وانشق القمر» جمله سينه «انشق من الشمس» ديه معنا وپروب آندن صوك اولان آيتنى مستأنفه اولمق احتمالنى ده يوروتلر . هر حالده تركيه و تركلرنىڭ آي علامتى اتخاذايتمكلرنده اولان سبب آچيق معلوم دگل ، احتمال كه كله چكده معلوم اولور .

بول فرار بندن) ۱۵۳ بيت ۲ نچى سطرده (يرنه بولسه) يرينه (هرنه بولسه)، ۱۳ نچى عدد ۴۰۹ بيت (بروبان جاياڭ) يرينه (بروب جاياڭ) ۱۱ نچى سطرده (تردد ايله اوغلم فنونه) يرينه (تردد ايله اول علم فنونه) مونده تردد باره سنده مينم فكريم تردد ايله جهل نا - دانلىقنى اورتاسندن علم فنونه آشنا بول ديمك مراد - دور . اوشبو ئيلده «شورا» بر نمره سنده ۲۴ بيت ۹ نچى سطرده (وقى آنچه سين) اورنينه (اوقويان لرنى حقى وقى آنچه سين) ۱۶ نچى سطرده (كفرنى اخبار ايدر) سوزى (دفعه ا كفار ايدر) دن اولاراق دوز، زيرا كه اول گى مضمون ايله همه عالم غه كفرىنى خبر بره، صوكفره سزى كوسترديكز مضمونده تيزگنه اوز آلدينه اوزى كافر ايتده قويه . شول سببلى مينم چه اول گيسى درستراق اولسه كيرك . ۱۸ نچى سطرده (خلقنى فدا ايدر) يرينه (خلقنى افكار ايدر) ديب يازيلكان ايدى . ۳۲ نچى سطرده (ديب غم بسيار ايدر) (يعنى باشينه كوب غمى يغار) اولسه كيرك شوندىن هم اوزكز يازديكز كى اوزىنى غمىنى كو - بايتور معنيسى چيقار . ينه شول صحيفه نى ايكنچى ستو - ننده ۸ سطرده (بيت ايله اشعار ايدر) ديمك بر بيت يا ايسه ايكى بيت فكرينه كيندوكى زمانده يازيب جمع ايدوب آيتنى آنى اشعار ايدر ديمك . باقى احترام ايله : «بهرام بيك ترجمان دولتشايف» .

اداره: بو خطالرنىڭ بعضيلرى محرر وبعضيلرى مطبعه طرفندن اولديغى كى بعضيلرى آچيق يازلمساديغى سيبندن اوله شدر . هر حالده عفو اوتولدهر .

*

فرغانه: - «شورا» مجموعه سنده اولان «تيل ياريشى» مقاله لرىنى اوقومقده مز - فقط محض تركى تىلى ايله يازلسه فصاحتسز اوله ايش . عثمانلى شيوه - سينه ياقين و عرب فارسى سوزلرى كوب قاتشوب يازلمقده اولان «شورى» نىڭ اوز تيلنى بزلر روس تىلى قاتشوب يازمقده اولان غزته لردن يىغشى كو - ره مز . اورنبورغ ، قزان غزته لرى اير بالا ديه چك برده «مالاى» ديه لر . بو ايسه روسلرنىڭ (كچوك)

كوردك....

زمانلر اوندی، بز اوتكان زمانلرده نيلر كوردك * كوره توروب ضررلى اش قیلوچی نیلیلر كوردك
«تاتارلر آرتقه فالغانلر چاره ازله و دیگان كیرهك» * كشیلرگه قاره فارشی چغوچی كشیلر كوردك .
یاكابر اش كورر كورماس دین اسلامدن بیروب فتوی * دین اسلامدن خبردار اولماغان كوب دینچیلرن كوردك .
قولندن برده اش کیلمی بوتانلرگه ده یول بیرمی * ایچی حسد بلهن طولغان حاسدلر كونچیلر كوردك .
«بو اش بزگه ضررلى، تاشلابق بز بویله بدعنتی» * دیگان ایچون آشوب تاشقان نیچه تكفیرچیلر كوردك .
نیلر كورمادی بزنگ باش یازارغه قوللرم بارمی * كشی بلماس عیبلردن خبر بیروچیلر كوردك .
كشی آلدنده عجب تقوی باشن آلغه سالندرغان * كشی كورماس اورنلرده آیاق تیبوچیلر كوردك .
تاتارنی آرتقه فالدرغان، دین اسلامغه قاره یاققان * چاپان چالما کییوب یورگان نیچه خیرچیلر كوردك .
تاتار دنیاسی بیک کیك بیت، نیلر كورماس عزیز باشلر * تالاشدن فایده لنگان حیله کار فتنهچیلر كوردك .
«جهانك میندن آرتق هیچ بلوچی یوق ز! کون، دیننی» * دییوب دعوا قیلوچی اونچیلر هم اینچیلر كوردك .
براش قیامی، کوزن چلت چلت یوموب، فتنه صالوب ایلگه * بلور بلماس کوینچه کون تونی سوزله وچیلر كوردك .
عواملر برله برگه فارشی طورغان ملالر برله ن * چینکچیلر، ایتکچیلر، نیچه کیبتچیلر كوردك .
معارف اهلیدن بولغان نیچه فارتلر و یاشلرگه * آیاق چالوب یغارغه چاره لر ازله وچیلر كوردك .
بولارنگ بارچه سن كوردك، بتار توقتاب طوریم ایندی * بازارمن بر وقتلرده، بوتان بز صوگ نیلر كوردك؟

م . غفوری .

كشی تيك طوره آلمی .

تيك طوره آلمی كورسه چن عالمنی بر نادان كشی
علمنی كونلپ كیله فارشوسینه «همان» كشی .
تيك طوره آلمی چقسه عالی بر مقدس مسئله
فارشی یورگزه فلمنی «تورلی فن بلگان كشی» .
تيك طوره آلمی قایسی آخوند رد یازه هر نرسه گه
بولسه ده فارچق دلیلی، شرطی: نوش كورگان كشی .
تيك طوره آلمی حق رسولنگ عالیلگن كونله می!
آوروپالی ر . دوزیگه یاچیلق ایتكان كشی .
تيك طوره آلمی «.....» برله باشی ایلنوب
دیننی مناره بلهن تره رگه دیب یورگان كشی .

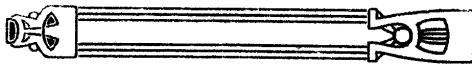
تیک طوره آلمی قایسی آخوند فارشولی «...» ی ایله
 فنی سوگش لر ایشینه، ملاغه تیگان کشی.
 تیک طوره آلمیلر «.....» هم «...» ن بولغاتیچه
 چن علمنی بلهسه ده سفسطه بلگان کشی.
 تیک طوره آلمی صوزسه ده فولن طاغن اول تل بله
 «بزگه بیروب نیشلیسز؟» دیگان بوله ایشان کشی.
 تیک طوره آلمی بر تمن بلگاچ سرریعتنی صانا
 هر وقت «ایزگی» دعا ایتوب «باقر جیغان کشی».
 تیک طوره آلمی فارشی کیلسهك برگنه سوزگه، سینی
 فارشولی مك سوزی برلن «منه بر» دیگان کشی.
 م. ك. ابوبکری. «آقموللا»

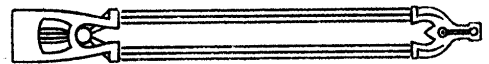
«شورا» نك ۲۲ نچی عددنده اولان عربی شعرلرنك ترجمهسی:

اولوم یوقهو ساتارغه ساتیب آلسام * بو ینکلیغ خیرسز عمر چتاق دن؟
 اولنتلی اولوم یوقهو مینی اول * خلاص ایتسه بو عمر بد مذاق دن؟
 باقیب هر فبرنی کورسهم یراقدن * من آنده بولمق ایستیم اشتیاقدن
 بر ایر یوقهوکه اول آزاد جانین * فدا دوستینه ایتسه اتفاقدن؟

کیمینه بهرام بیک ترجمان دولتشیایوف کریمینه.

تاریخ

قزان تاریخی

غایت آغیر حرکت ایتمکه اولمشدر.
 «مستفاد الاخبار» نشر اولندیغینه ۲۵ ییل
 مقداری بر وقت اوتدیکی حالده اوشبو مدت ایچنده
 ایدلمش تفتیش و میدانه کتورلمش اثرلر پک آزدر.
 «مستفاد الاخبار» ده ده نادر اولسه ده بعض بر
 بربرینه مناسبتسز جملهلر و ناتمام قالمش واقعهلر
 بار. بو حاللر شهاب الدین حضرتنك اوزندن دگل
 بلکه مصححلر مساهله لرندن و بیگراکده شول وقتده
 اولان سینزورنك صزوی و بوزوی سببندن اولنه چغی
 ظن قیلنور. شونك ایچون دخی بر مرتبه اوله رق

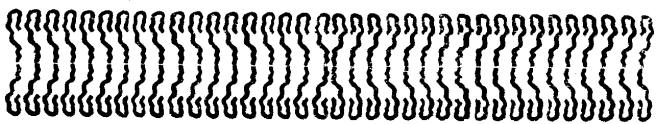
شهاب الدین المرجانی حضرتلرینك «مستفاد
 الاخبار» نام اثری باصلوب چیقدیغی ایله قزان
 تاریخی و ایکنچی عبارت ایله ملی تاریخمز، خرافات
 و اساطیر دورندن چیقوب، علمی و فنی اولان ایکنچی
 بر دورگه کردیکی معلوم. اکیات، روایات لسانیه
 لردن چیقوب ده جدی و تحقیقی بولغه توشدیکندن صوگ
 باشقه ملتلرنك تاریخلری کوزارگه کورنوب طورلر
 روشده آله کندیکلری حالده بزم تاریخمز بالعکس

اوقولورغه و پك كوب تارالورغه حتى مكتب بالالرينه هديه ايدوب اولشرگه تيوشلى .

تاريخ اسلام - سمرقنده مفتى دار القضا محمود خواجه حضرتلى طرفندن ترتيب ايدلنوب ۳۸ بيتده سمرقند شهرنده طابع اولنمشدر . مندرجهسى ظهور اسلامدن خلفاء راشدين زمانلرينه اولان خادهلرنى بيان ايتمكدن عبارتدر . قيمتى ۱۳ تين . آدرس : سمرقند ، محمود خواجه ، بهبود خواجه اوغلى .

بيچاره قلنك طورمى - بيچارستان اسملى شهرتلى محرره طرفندن يازلمش اوشبو اثر ، روسچه باصمه سندن ترجمه ايدلنوب « اوقا » ده « كريهوف ، حسينوف » مطبعه سنده باصلوب چيقمشدر . روسيه و باشقه مدنيتلى مملكتلرده بوكونده قلىق اولياسده قلىق مسئلسى مسلمانارغه معلوم برمستله اولديغندن اوشبو اثرنى اوقوب كوررگه تيوشلى ، ترجمهسى گوزلدر . مترجملى م . ابراهيموف ايله ع : آلپاروف در . حقى ۲۸ تين . هر بر مشهور كتاپچيلرده اولنور .

ايجالسى

اورغان آى سياست دنيا سنده بيك فورطنهلى ايلردن سانالورلقدنر . روسيه نك طشندده اچندهده بو آى اچنده بيك مهم واقعه ار ، انقلابلر وتشبثلر بولغالادى .

مملكت اچينى بيك تيزلك ايله اصلاح ايتوب عسكر وماليه سنى بيوك دولتلر نيكى درجه سنه يتكررگه طرشقان وبونك ايجون اوزاق زمان طنچلق غه محتاج بولغان تركيه نك حالينى تهلكه گه يافنلاتوچى بالقان وكريد مسئللى حل قيلنوب باره . اوستريا تجاوزينه قارشى ياردمسز قالغان صربيه ترك دوستلغن ئزلى . كريدنى اوزلرينه رسمى صورتك فوشوا ايجون « اجتماع مى » مجلسن جبارغه فرار بپرگان يونانلبلر تركبه نك

بونك اصل نسخه سينك طابع ايدلمكى مطلوب ايدى . « مستفاد الاخبار » صوكنده دنيا غه چيقمش جدى اثرلرنك برى اوشبو كونلرده طابع ايدلمش اولان « قزان تاريخى » رساله سيدر . بونى ايسه هر وقت آثار تاريخيه نقتيش ايتمك ايله مشغول اولان قزان شهرنده عين الدين افندى اهمروف اچيق روشده يازمشدر .

« قزان تاريخى » كتاپينك مندرجهسى نه ايدى يكى اسمندن معلومدر . شونك ايجون اوزون قيلوب تعريف ايدرگه حاجت كورلماز .

قزان تاريخينك منبعلى روس تاريخلى اولد . يغندن عين الدين افندى بونلردن كويستينى نقتيش ايتمش ويلىدىكلرينى صوك وقت ترتيب ايدلمش لغات علميه و فنيه ل ايله تطبيق قيلمشدر . رساله نك باش طرفينه اوتاميش گرى خان ايله آناسى سيون بيكه نك رسملى ده قيلمشدر .

اوشبو رسملر مجرد خيال طريقى ايله ياصالمشمى ياكه مسقواغه وارد يغنده حكومت طرفندن حقيقى اوله رق ياصاندرلمشمى ؟ معلوم دگل . پك كوب سوز يازارغه تيوشلى اولان بو خصوصه عين الدين افندى سارانلق قيلمش و بر سطر اواسون يازمامشدر . ايلك كورديكم سببندن اولسه كرك اوشبو رسملرنى مشاهك ايتديكمده غايت متأثر اولدم .

سيون بيكه ، دنپانك الك بيوك سعادت واك قاتبع فلاكتلرنى كورمش بر خاتوندر . ممكن اولوبده اوشبو رسمى سويلاشسه ايدى نلر حكاييت ايتماز و نه كى سرلرنى اچماز ايدى . خلقلرنك حيران اولدقلى كايوپاتره گه كوره احتمال كه سيون بيكه فاجه لرى دغى عبرتلى و اثرليدر .

اوشبو « قزان تاريخى » رساله سى ۱۱۶ بيتده قزانده « بيان الحق » مطبعه سنده باصلمش حقى ده ۴۵ تيندر . هر بر مشهور كتاپچيلرده اولنسه كرك .

الك گوزل روشده طابع ايدلنورگه تيوشلى اولان بو اثرنك ناچار و اعتبارسز حالده باصلمقى ايجون الحق متأسف اولدق . هر حالده بو رساله پك كوب

ایرانده افکار عمومیه بیک کوتهلدی . ایران مشروطیتی باشینه بلا بولوب طورغان رحیم خان روسیه حمایه سنه التجا اینترگه مجبور بولغان کبی باشقه مشروطیت دشمانلری ده ایزلدیلر . حکومت حقیقتا اصلاحات یولینه کرشوب ۳۰ مڭ منتظم عسکر ترتیب ایتهرگه قرار بیردی ؛ مملکتنڭ احوال مالیه سن توزه- تو ایچون آقچهغه محتاج بولوب آنی چیتلر بیک آغر شرطلرایله گنه بیررگه بولغانلقدن وطنپرورملت اوزی آیاقغه باصوب خزینه گه اوزی بورچقه ۴۰ میلیون سوم آقچه بیرر چکینی آکلانندی ، حکومتکه « چیتلرگه یالمناسقه » امر ایتدی . حکومتنڭ طلبلرینه فارامیجه ، روسیه ، اوز عسکرن همان ایراندن چقارماو سببلی ایران وزیرلری استعفا قیلسه لرده خلقنڭ طلبی ایله و آنلرنڭ استعفاسی آرقه سنده مملکتنڭ ینه دن تهلهکه گه توشو احتمالنی کوزده طوتوب اورنلرنده قالدیلر . ترک - ایران آره سنده غی حدود اختلافی بو آی اچنده تمام بتدیکی مع الممنونیت کورلمکده در .

مصرده « مصر مصرایلر ایچوندر » فکری هم ملیت حرکتی بیک اوسه . بوگاچه طنچغنه بارغان بو حرکت حاضر دهشتلی بر صورت آلا ؛ انگلیزلرنڭ مصردن یاغشیلق ایله چغولرندن و مصرغه طنچلق یولی بلن استقلال و مشروطیت آلا آلودن امید اوزگان بر گروه خلق تیرورغه باشلادیلر . بو یولده برنچی قربان اوله رق ابراهیم بک وردانی طرفندن مصرنڭ باش وزیر ی پطرس غالی پاشا هلاک ایتدی . هند مسلمانلری بالعکس اوزلرینڭ ئلیگه مستقل یاشارگه صلاحیتلری یوقلغن اقرار ایتوب بتون کوچلرن علم و هنر کسب ایتو ، بایوغه صرف قیلورغه بولغانلر . سیاست ده انگلیز طرفدارلغن آرتق طابقانلر . بو- موافق بر تدبیردر . قطای ده مشروطیت حرکتی اوسه . حکومتنی بو- دهنلر ! « کیله سی یلغوق ملت مجلسن آچا » دیلر . حکومت ئلیگه طکلامی . قطای عسکری بوگاچه مختار ریت اداره گه مالک بولغان « تیبب » قطعه سنی باصوب آلوب قطای لرغه صالحن کوز ایله فارغان دالای لاما (بودد اهلرنڭ رئیس روحانیسی) نی توشوردی و قطای

تخویفی و یونان اجتماع ملیسندہ کربید مسئله سی کونار یلو ایله ۱۵۰ مڭ عسکرینی یونان طوپراغینه کرته چکینی آکلانوی ، یونانلرنڭ غیرتلیزینی سوندردی . حاضرگی حالده یونان فی یاقلاب ترکیه گه فارشی عسکر چقاره چق بیوک دولت یوقلغینی کوروب اڭ قزو یونان خیالپرستلری ده اورنلرینه اوطوردیلر . « اجتماع ملی » فی واق تویه ک اچکی مسئله لر فارار ایچون گنه ، آنده ترکیه گه ، خصوصاً کرید که تعلقی هیچ بر مسئله فارالماس و کریدیلر کرتلمه س دیه اعلان ایتهرگه مجبور بولدیلر .

ترکانڭ ما کیدونیا ده غی اختلافی بلغار عنصرن نق تأدیب ایتولرینه بلغاریه افکار عمومیه سی نڭ پروتیسستی سببلی بلغاریه ایله ترک آره سنده چققان و بولوب طورغان حدود نزاعلری- ایکی یاق قاراولی آره سنده غی آطشلسر سببلی قوتلنگان اختلافی ده باصیلا باشلادی .

ترکیه بلغارلرنی قصونی کیمندی ، حدود نزاعسن تماما حل ایتهرگه مشترک کامیسیبه صایلانندی ، روسیه آوستریا اتفافی یاصالغان تقدیرده بربر الوش آلوب فالو فصدی ایله پتر بورغه بارغان بلغار چاری فیردینادغه ترکیه گه خلاف حرکت ایتمه سکه فوشلدی . اگر کوبت عربلرینڭ عصیانی ، یمن ده گی استقلال آلو حرکتی نڭ ینه دن باش کونارووی اعتبارگه آلماسه ترکیه نڭ اچکی اشلری بیک یغشی باره در .

اصلاحات اشی امید ایتلمه گان درجه ده شهب باره . معارف آرتدرو هم خلقنڭ اقتصادن کونارو ایچون قیلنغان بر یلق تدبیرلر عاده ۲۰-۳۰ یلر ده اشل نیله طورغان قدردر . ترک ملتی فوق العاده وطنپرورلک و حمیت ملیه کورساته . حکومت عسکرن بتونلری یا کارتو ایله برابر فلوت اوسدرر ایچون ۵۰ میلیونغه یاقن صوما تخصیص ایتدی . بو اش ایچون خلق حکومتکه مادی بیک زور یاردملر کورساته در . بوگاچه کتابلرینی لاتین الفباسیله یازغالغان آرناولر آره سنده یا کا حکومتنڭ تأثیری ایله عرب حروفاتی کرتیلو حکومتنڭ زور موفقیتلرنندر .

صداقت ایتدیلر. پیتربورغه مینیستروستوا حضورنده مخصوص مجلسده مسلمان مکتبلری حقنده کیگاشلر بولدی.

چن بخت

۷

(مخبری یارالله مرادی)

ادهم مکتبدن چیقغانده یاخشی غنه اوز اشنده بولدی. توفیق و اخلافی جویمادی. ادهمنی کوب کشیلر یاراتا و ماقتی حتی قایسی بر قزلی کشیلر اوز- لرینه کياده، ایته سیلری کیله در ایدی. لکن حلیم افندی ایله فاطمه خانم هر بر فوشتانلانغان و اوزلرینی ماقتاغان کشیگه بیک تیز ساتلورلق، آلدن و آرتون بر آز او یلامینچه بر ایکی ساعت ایچنده گنه اش بتر- لک کشیلر توگل، بلکه فولدن فرصتنی فاجر ماینچه کامل نجر به، مصلحت و مشاوره لر ایله اش یورتوب سوکندن او کنورلک و قایغور رلق ایتوب قالدومی طور- غان تدبیرلی و فکرلی کمنه لر ایدی. حلیم افندی لر اوغللری ادهمنی او یله ندرمکچی ایدیلر. لکن بوکون او یلاب ایرتهن اش بتررگه کرشمه ینچه نیوشلی اجتهادن، دقت و تجربه لر نر نیچه وقتلر کوروب فارارغه او یلاشدیلر. البته هر بر عقل ایسهینه معلومدرکه، بو او یله نو دیگان نرسه بیک نیز او یلاب بتررک اش توگلدر. او یله نو شوندی بر حکمتلی فلسفه درکه، یا عمرلک راحت آلتاچق یا که عمرلک بر قایغو! .. بزنگ خلقنگ تریبهسز و اخلافسزلغنه، عفتسز و نامو- سسز بدبختلر مننگده یلدن یلغه کوبه یووینه جمله دن بر سببه: شول ازدواج یعنی او یله نو دیگان نرسه لرگه برده دقت ایتمه ینچه، حیوان کبی تیک بر فوشلو- دنغنه عبارت دیب بلدو کمزدندر.

طرفدارن قویارغه طریشه. بواش قپاینک حدود نغیتو، مملکتنی بر اداره و بر قولغه جیو- نق بر- له شدر و ایچوندر. قپایده تجدد حرکتی ایس کیتهرلک درجه میدان آلادر.

بو آی اچنده قوریه فعلیتده یاپونیاغه فوشیلوب بتدی. بونی رسمیلر شدر و مسئلهسی گنه فالدی.

عربلر ایله صوغشو هم داخلی اختلال سیبلی خیلی ضعیفلانگان اسپانیاده تجدد یولینه کره. یاکا حکومت مملکتنی یاکارتورغه قرار بیروب حکومت ایله روحانیلر صنفینی آیررغه طریشه. چونکه اسپانیا- ننگ تنزلینه اگ زور سبب بو ایکی ننگ انفانی ایدی. خلقی مستعد و غیور، بری فوق العاده بای، هواسی لطیف بولغان بو مملکت ننگ آزمانده اگ بای دولتار صرهسنه کره آلاچقی شبهه سزدر. فاس طنچلانندی، فقط فرانسیسه ننگ کوب طلبلرینه رضالق بیروب یارم یارتی فرانسیسه قلی بولورغه مجبور بولدی. یوقسه فرانسوز عسکریننگ یینه دن فاسقه هجومی شبهه سز ایدی. بو آی اچنده بولغان هوا یاریشلری و آننگ بوکاچه بولغان همه یاریشلردن شهب چغوی مصرنگ مدنی اهمیتن خیلی آرتدره در. «بوسنه وهرسک» ننگ مشروطیت آلووی ده بو آیننگ مهم وقوعاتندندر. آننگ مجلس مبعوثاننده مسلمانلر ۳ دن بر الوشکنه بولسه ارده اوز حقوقلرن مدافعه ایته آلاچقلری کوتیله.

بو آی اچنده بولغان داخلی وقوعاتنگ مسلمانلر ایچون اگ زورلری بونلردر: دولت دوماسی ننگ معا- رف کامیسیه سنده حکومت حسابنه تانارچه اوفوتا طورغان مکتبلر آچو فکری رد قیلندی، اینارودیس مکتبلری حقنده مسلمان طلبلری هم قبول ایتلمه دی. قزان ننگ فاپوستینی کبی امیدلی دیپوتاتلر بیله «تا- تارلرننگ اوز ادبیات و تللری ناچار. روسچه اوقو- سونلر» دیب طور دیلر.

پیتربورغ مسجدی سالنا باشلانندی، بومناسبت ایله پیتربورغه مسلمان بیوکلری جیولدی. زور ملی بایرام یا صالدی. هر طرفدن مسلمانلر پادشاهغه عرض

گان سوزلرینک کوبسیده شول ازدواج وعائله مسئله لرینه عائد ایدی .

بر کون ادهم ، عادتده گیدن ابرته طوردی . کچندنه هیج بر کوزینه اویقو کرمه گهنگه ، طاک آتوب کون یاقترخاچده ، اوست باشینه یاخشیلاب کیو- نوب باغچهغه تابا کیتدی . باغچهغه کروپ آغاچلر آراسنده قم سیبلگان یولدن ئە کرنگنه بارا باشلادی . صوبینه یاروب یتدی ، یاشللی ، کوکلی ، آقلی وصا- ریلی چچک و چیره مار ایله فاپلایلی بریرگه اوطوردی . هوا یوزی غایتنه صافی ایدی و فویاشده وصاریلی آلی مازور نورلرن ساچوب عالمگه شرق طرفندن کولوبکنه چغوب کیلمکده ایدی .

ئە کرنگنه ایسمکده اولغان یومشاق بر لطیف روزکار ایله آغاچ یافراقلری تاوشسز طنسزغنه بر برسنه بهرلمکده ، چه چه کلر وماتور اوله نلر ئە کرنگنه باشارینی قوزغاتمقده ، آغاچ بوناقلرنده و چوب آرالرنده اوطو- روب موکایوبقنه صایرامقده اولغان ماتور قوشلارنک تاوشلری ایشتولمکده ، صو اوستیده طولقونسز طنققنه کورنوب تورلی بالقلر صو ایچندن هواغه سیکروب چغالرده دخیده بورغالانوب صرغالانوب کمال حضور ایله کیری صوغه توشوب یوزوب کیتمکده ایدیلر . دنیانک بوبله شاعرانه و جانغه ایکن لذت وشادلیق بیروچی وقتلرینی اویلاب ادهم بیک اثرله نوب اوزن ئلله نیندی بر عالمده کورمکده ایدی .

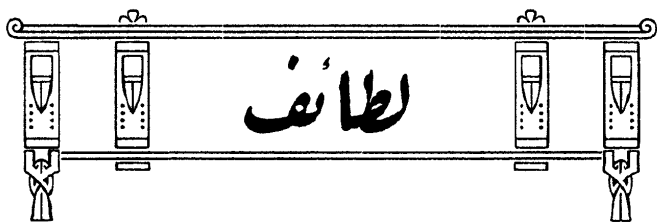
دنیانک ایکن لذتلی وقتی وطاتلی دقیقه سی ؛ اوچ تورلی نرسه نک بر اورنده جیولدی زمان اولوب برسی - صو بویی ، ایکنچیسی - یاشل چیره م ، اوچونچیسی - کوکل سویگان چن بر دلبرنک یانکده بولمقیدر ، دیهن غایت فلسفه لی بر سوزنی ادهم افندی ایشتمش ایدی . منه حاضر شول نرسه لرنک ایکیسی ادهمنک فاشنده موجود بولسده ده فقط برسی لکن غایت مهی یوق ایدی . ایشته اوشبو دقیقه ده ادهمگه بالکرتلیق قایغوسی توشوب یوره کنی بیک فاتی طرمی باشلادی . ئلله نیندی روشلرگه کروپ بتدی . خصوصاً یاقن آراده اوله نه سینک بولغانغه ئلله نیندی خیال در یالرینه

اما حلیم افندی ایله فاطمه خانم نک بو خصوصه غی دماغ و فکرلری موازنه و محاکمه لری ایله طوب طواو ایدی . آنلرنک آکلانچه اوغللرینه آلاچق فر اوزلرینه بولماینجه ، ادهمنک یولداشی بولاچق . شول سببدن اوز فکرلرن قویا طوروب ایکن اول ادهمنک فکرن جلب ایتەرگه ، اوزلرینه موافق قدا وفداعی بولاچق کشیلر ازله مهینجه ادبلی ، تربیه لی ، فضیلت صاحبه سی و اوغللرینه ده کفو بولغان بر قز تابورغه وبالا اوله ندرگاچده ، کیلن بولغان کشینی قارا جیر نک کیمه سی حکمنده اشکه قوشوب ، اول بیچاره ضعیف مغلو قنی بتون حقوق و راحتندن محروم ایتوب و اوستینه ده آردها شیکللی آقروب طورغان فائن آنا و فائن آنالر بولماینجه بلکه اول بیچاره نیده انسان و اوز بالالری حکمنده کوروب اوغللری ادهم ایله آلاچق لری کیلن بولغان کشینک محبتلی قاراشولرینه ولدنلی عمر کیچرولرینه چن کوکللرندن قوانوب و جناب حقندن آنلر حقنده خیرلی تلک و دعالر صور- بقنه اوطورمق ایدی .

ادهم ، مکنبن تمام ایتوب چقچاق ، انکا وانکا- سینک شیمدی اوفوتمایاچقلرن و اوله ندرمک نیننده ایدوکلرن آکلماش ایدی . بناء علیه اوزینه زوجه و عمرلک رفیقه بولاچق کشیسی حقنده کوب خیال و فرضلرغه توشه باشلادی . ادهم افندی ازدواج ، زوج زوجه و عائله حاللری حقنده کوب حکمتلی اثرلر و عبرتلی رومانلر مطالعه سیله ، اوله نو خصوصنده بیک تدبیرلی ، یاخشسی معلوماتلی بر کشی ایدی . واقعا اوزیده برده عیب تابا آلورلی کشی بولمغانغه نیندی گنه قزلرنی بولسون تنقید ایتسه ده اورنی یوق توکلدر .

ادهمنک حالن ، حلیم افندی و فاطمه خانم گوزل تشونمش اولدقلرندن ادهمنی دخیده بر آز گوزل تشونسون و تیوشلی فکرلرن یورتوب قاراسون دیب بر نیچه کونلر صبر ایتمکده دوام ایتدیلر . ادهمده بو اوله نو فکری وعائله حسلری کوندن کونگه همان آرتا باشلادی . اوقوغان ، یازغان نرسه لرنک و سوبله

خاتونی، جماعتلی ایکی اوغلی و بر قزی منیره دن عبارت ایدی. منیره ایگ کچکنه لردن اولوب ۱۸ یاشلرنده گوزل بر توتاشدر. عبدالله آبری اوغللرینی کوبدن اوله ندرمش اولوب ایندی منیره نی گنه کیاوگه بیره سی قالغان ایدی، ادهملرنک داچه سینه یاقین، جای طورر ایچون عبدالله آبری بر باقچه ساتوب آلدقندن، اوزاری مکاریه یارمینکه سینه کیتکاج اوی ایچی جما. عتلی شول باقچه لرینه کیلوب طورا باشلامش ایدیلر. (آخری وار)

۷۳

ایلیک زمان پادشاهلردن بری وزیرلردن برینک اوینه واردیغنده اوینی زور و آشخانه سیننی پک کچوک کوروب بونک سببی صورمش. وزیرده: «پادشا هم! اوینک زورلغینه سبب، آشخانه منک کچوک کیدر!» ديه جواب ویرمشدر.

۷۴

روحانیلردن بری ناپالیون نك اوز حضورنده صوغش سفرلرینی انتقاد ایدرگه کرشوب: «یاگلش قیلدک، ایلیک بوندن بو شهرگه، آندن ده اونه گی شهرگه واررغه تیوشلی ایدی» ديه خریطه اوستندن بارمقلر. نینی بورتوب کوسترر ایمش. ناپالیون بوکا فاراب: «درست سویلرسن، اگرده شهرلرنی بارماق ایله فتح ایتمک ممکن بولسه ایدی شویله ایتمش اولور ایدم» دیمش.

۷۵

یونان قومندن بری اوزینک فوهی ایله فخرلوب هر بر حکیم و فیلسوف بزدن چیقیدی» دیمش. دکلاب طور وچیلردن بری ده بوکا: «شونک ایچون ایچکزده هیچ بر فیلسوف و حکیم قالمادی» ديه جواب ویرمش.

باطوب اطورمقده ایدی. آغاچلر آره سندن بر آییاق تاوشی ایشتلدی. ادهم، تیز آیاغنه سیکروب طوردی قاراسه؛ ۱۴ - ۱۵ یاشلری چاماسنده بر قز ئه کرنگنه ادهم اطورغان برگه فاراب کیلمکده ایدی. ادهمنک یوره کلری قاغا باشلادی، بوونلرنده هیچ حال قالمادی، بتون اعضاسی تیرلهدی، الحاصل کمال صبرسزلق ایله بو کیلمکده اولغان یاش قزنی کوتمکده ایدی. قز یافینلاشیدی، اوست باشینه فاراب بر آصراو قز بولو. چیلغی آکلاشیدی. ئه کرنگنه ادهمنک یانینه کیلوب توفتاغاج: ایسانمی ادهم آبی؟ دیکنه سوز باشلادی. ادهمه: الحمد لله، اوزک سلامتیی چپبر قز؟ دیب جواب بیردی.

— سز مینم کم ایکانمی بلمه زسز ادهم آبی، منه بو خطنی سزگه منیره توتاش بیردی. ممکن بولسه اوقوب حاضر بر جوابن بیرسه کز ایکان، دیب کیسه سندن چفاروب بر یازو بیردیده اوزی چپنکه بر آغاچ یاننه باروب اطوردی. خطده یازغان سوزلر نك حاصلی:

«اگر وقتکز بولسه، بر ایکی مینوتقه غنه بولسه ده یانکوزغه باروب سویله شرگه اذن ایتسه. کزله!» دیکدن عبارت ایدی. ادهم بو خطنی تکرار تکرار اوقودی، تمام شاشدی، هیچ فی ایتورگه ده بلمه دی. بر آز فکر ایدوب، صکوه: «اگر سویله شمک اراده کز بولسه حاضر کیلوکوز. مع الممنونیه قبولمز بار» دیب بر ایکی بولغنه یازو یازوب کیلگان آصراو قزغه بیروب یباردی. بوونلری قاتلری، یوره کاری سیکره، حطنی بر نیچه کره اوقودی، تورلی فکرلرگه نوشدی، الحاصل کمال صبرسزلق ایله مکتوب صاحبه سینک کیلوون کوتمکده ایدی. ساعتنه فارادی، یاگا آلیغنه بتکان، پدر و آنکاسینک ئلی طور اچق وقتلری توگل ایدی.

منیره، شول ادهملر طورغان شهرده کی یاغشی دولتلی بر کشینک قزی ایدی. آنکاسی تیری جون سودالری ایله اش یورتوچی متعصب مرید و جاهل، عبدالله اسمنده بر تاتار اولوب، اهل عائله سی: بر

همتلرینی فورصاق طونوروب بوشاتمق برنده باقیات
صالحات قاندرغه وعمومی خیرات قیلورغه همت
ایدرگه تیوشلی. ایشته بو طوغروده بزم مقالهمز
اوشبو قدردر.

مولود بایرامی.

اخطار:

اوشبو عددده قارغالی اماملرندن خیرالله العثماني
حضرتلرینک «رحمت الهیه» اسمنده بر مقالهسی
باصلدیغی صوگ قزاقلرینک مشهور مدرسلرندن اولان
صلاح الدین حضرت یوسف اوغلندن، مینزله اویازنک
هدایت الله حضرت تاج الدینوفدن، قزان اویازنده
شاه احمد حضرت محمدی اوغلندن، فاضل محترم
موسی افندی مقالهلرینه ردیهلر آندی.

هر برینی اوقوب قارادیغمز صوگنک مضمونلری
اوشبو عددده باصلمش مقاله مضمونینه پک یراق
دگلر کورلدی. تکراردن احتیاط ایچون خیرالله
العثماني حضرتلری مقالهسی ایله قناعتلانوب صوگخیلرینی
باصمادق، معذور بیورله. شاه احمد حضرت مقالهسی
اوزینک اذنی اولدیغی ایچون «آثار» ده درج اولنور.

«شورا» اوقوچیلردن بری مولود آبی یتدیکی
سببلی مولود بایراملری یاصامق تیوشلی ایدیکنی
وشریعت نظرنده پک فضیلتلی اولدیغنی بیان قیلوب
مقالهلر یازمقنی صورمش. عربچه وترکیچه پک کوب
یازلمش و آیروم رساله و کتابلر تالیف ایدلمش بر
مسئله حقنده مقالهلر یازمق، معلومنی اعلام ایتمک
قیلندن بر اشد. فضیلت بحثنه کلنچه بوشی بنده -
لرنک اوزلرینک نیت و عملرینه تابعدر. «شورا»
مقالهلرینک برنده ابن حجر دن کوچروب: «اگرده
خیر اشلرگه سبب اولسه مولود بایرامی ایتمک یخشی،
اوصال شیلرگه سبب اولسه تیوشسز» مضموننده بر
سوز یازدق. ظن ایدرسهم بوسوزگه هیچ کم مخالفت
ایتماز. اسرافار، صراحت یا که کنایه ایله اولان غیبتلر،
معناسز مجادله و خیرسز مکالمهلر هر بری اوصال
شیلر ایدیکنده شبهه یوق، اوزینک مولود بایرامی
مجلسنده بوندای اشلرنک اولمقینه رسول اکرم
حضرتلری رضا اولماز.

تیل یاریشی

«تیل یاریشی» مقاله لرینی «شورا» ده باصلوب
وارلیدیغنده پک اوزاقغه کیتته چک اولدیغندن رساله
روشنده بر یولی باصلوب چیقارغه قرار ویرلدی.
تیز کوندن طبع ایدرگه باشلان چقدر.

خلاصه: مولود بایرامنده اولاچق فضیلت،
یالکنز رسول (صلی الله علیه وسلم) فی رضا ایده چک
اشلر قیلماقغه باغلودر. شول روش اولان مجلسلرده
فضیلت وارلغی هیچ کیم طرفندن انکار اولنماز.
اقتدارلری وار کیمسهلر اوشبو مولود آبی مناسبتی
ایله رسول اکرم جنابلرینه تقرب قصد ایتمسهلر،

محرری: رضا الدین بن محمد الدین.

ناشرلری: محمد شاکر و محمد زاکر رامیفیلر

«شورا» اورنبورغده اون بیش کونده بر چققان ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: НА 2-й СТР. ОБЛОЖКИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.
АДРЕСЪ: г. Оренбургъ, Редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنه لك ۵، آلتی آیلق ۲ روبله ۶۰ كاپك.
«وقت» بولن برگه آلوچیلرغه:
سنه لك ۹، آلتی آیلق ۴ روبله ۶۰ كاپك در.

« شرق كىتابخانىسى » نىڭ مەصر - استانبول - ھىند -
 بېروت مەتبۇعاتى كىلىنلى صورىدە مۇجۇد دۇر .
 مەكتەپ ۋە مەدرىسەلەر ئىچۈن ھەر قەندىن ، ھەر تۈرلۈكى دۇرس
 كىتابلىرى ، كۆپلەپ ئالغۇچىلارغە غايبات ئارزان بېيالى كۆندۈرلەمكەنر .
 مەفصل « اسامى الكىتاب » بوش بېيارلۇر .
 زادانكەسىز ئالور ئايلا بېيارلاماس . بىر سېپارش (زاكار)
 نىڭ دۇرتىدىن بىرى قەدر زادانكە بېيار بىلورگە تېوشىلى .
 بۇچە مەصارفى ئالۇچىدىن .

شەرق كىتابخانىسى
 ضابطى : احمد اسحاقى
 اورنىق شەكلى ئىزدە
 سەئەتسى ۱۹۰۶
 Адресъ: Орскъ, Оренбург. губ.
 Ахмеду Исхакову.

« ملا نصر الدين »
 ژورنالى نىڭ دۇرتىچى سەنە سېپەنە ئابونە
 دفتىرى ئاچىلدى :
 قىممىتى : يىلغە ۵ سوم ، ۶۰ آيغە ۳ سوم ، ۳ آيغە ۱ سوم ۶۰ تىن .
 « ملا نصرالدين » مەقتەلك بولۇپ اسلام عالمىدە گى كۆلىكى
 ژورنال لىرنىڭ ئىك گۈزلى دۇر . مەسلىكى نىڭ خەرىتى ، مەدە
 فەرقە نىزاع لىرىدىن اوستون طۇرۇى ، اسلام عالمىدە گى
 خەراختىلارنى بىك تۇر تەيىن ايتۇى ابلە مەشاردۇر .
 Адресъ: Тифлисъ, „МОЛЛИНАСРЕДНИ“

« وقت » مەتبۇعە سەندە
 ھەر تۈرلۈكى كىتابلەر ، خط ۋە اسچۇط بلانقەلرى ،
 كانۇيرتلەر ، طوى ۋە ضىافت ئىچۈن زاپىسكەلەر ،
 تېرىك ھەم ۋىزىت كار تۇچكەلرى نەفىس
 ۋە گۈزل روشدە اشلىنەدۇر . چىتىدىن صورال -
 تۇچىلارغە تېز مەدەتدە اشلەنۇب بېيارلەدۇر .
 آدۇرس :
 Оренбургъ, Редакция газ. „ВАКТЪ“

« كرىمىف ، حەسەنىف شەركىتى » اورنبورغ ھەم اوفادە
 ايك مەكمل كىتابخانىە
 « كرىمىف ، حەسەنىف شەركىتى » نىڭ اورنبورغ
 ھەم اوفادەغى كىتابخانىەلرى روسىيەدە گى اسلام
 كىتابخانىە لىرنىڭ ايك مەكمل دىيۇرگە لايىق كىتابخانىە
 لىردۇر . روسىيەدە طبع ايدىلگان كىتابلارنىڭ ھەر
 قايۇسى بۇ كىتابخانىەلردە مۇجۇد اولدىغى كىبى مەصر ،
 استانبول ۋە بېروتدە نەشر ايدىلگان كىتابلارنىڭ دە
 انواعسى مۇجۇددۇر .
 مەكتەپ كىتابلارنىڭ ھەر تۈرلۈكى نۇوعلىرىنى ۋە بىئىكل
 اصولك نۇوتىب ايدىلگانلىرىنى اوشۇ كىتابخانىەلردە گنە
 طابارغە مەكملدۇر . بېيالر ئارزان اولۇب سېپارشلارنىڭ
 ھەر قايۇسى ۋەقەندە بىك دقت ابلە كۆندۈرىلەدۇر .
 = مەكمل اسامى كىتاب بوش بېيەرىلە =
 پاراۋا بىلەن كىتابلارنىڭ ابلە اشلى طۇرغان مەتبۇعەلەر ئارسانە
 ايك زورسى ھەم ھەر تۈرلۈكى مەتبۇعە اشلىرىنى ئارزان
 بېخىشى ، نەفىس ۋە پىخەنە ايتۇب اشلەۋچىسى ، ھىچ
 شەكسىز « كرىمىف حەسەنىف » شەركىتىنىڭ اورنبورغغى
 مەتبۇعەلەر دۇر . مەتبۇعە نىڭ اوفاشەبەسى دە اشلىرىنىڭ
 گۈزلىكى ابلە مەشھۇردۇر .
 ھەر تۈرلۈكى كىتاب گازىتە ۋە ژورناللار ، تۈرلۈكى
 بلانكەلەر ، كانتۇر كەنگەلەر ، نېندىگنە نلەدە
 بولسە دە ، عدل قىمەت بىر ابرندە تىزلك ابلە ياخشى
 ايتۇب اشلەب بېيارلەدۇر .
 باصدراچق نەرسەلرى طوغرى سەنە بھاسوراب يازغان
 كىشىلەرگە اسەپتە بوش كۆندۈرىلە ، اوچ تىنلىك ماركە
 كۆندۈرگان كىشىلارنىڭ سوئاللارنىغە جۈاب بېيارلەدۇر .
 ОРЕНБУРГЪ | ТВУ „КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ И К°“
 ياكە УФА

«وقت» اداره خانه سينگ اوز مطبعه سنده نفيس روشده اعلا كاغد كه باصلوب چققان
توبانده گي اثرلر اداره ده هم مشهور كتابچيلرده ساتلمقده در: اداره دن يوزلب آلوچيلرغه
مخصوص اسكيد كه فلنور. آدرس: «ВАКТЪ» редакция газ. Оренбургъ.

ايكنچي مرتبه باصيلوب چقدى:

رحمت اليه نك عموميتى مسئله سى محترم موسى افندى
بيگيى نك فوزغاتوى ايله كونار يلوب هر يرده منا-
ظره وتورلى قيل فال لر كه سبب بولمش ايدى. حقيقتنى
ايضاح ايچون محررمز رضا الدين حضرت بو
مسئله ده علماء كرامنك اثرلرن تفتيش فيلوب مشهور
مجتهد «ابن القيم الجوزيه» حضرتلرينك «سادى
الارواح» كتابنده غى بو خصوص نى جامع فصلندن اقتباس همده اوز طرفندن بيك مفيد شيلر
علاوه اينوب بيك قيمتلى بر اثر ميدانغه كتورمش. بر ملب ۱۰ تين؛ پوچته ايله ۱۲ تين.

رحمت الرب

مسئله سى

اثر: رضا الدين بن فخر الدين. الك معتبر اصلاردن آلتوب يازلمش
بر اثر بولديغى جهتندن هر كم ايچون، خصوصا مكتب ده بالارغه اوقنور
ايچون، غايت موافق بر اثر در. هر كم آكلارلق صورتده بيغيميرمنك
حياتي، نوتى و اشلى بيان قيلنمشدر. نفيس صورتك، بوياولى رامكاده
باصلغان؛ غايت ياخشى كاغده ده. حقى ۲۰ تين، پوچته ايله ۲۴ تين.

محکم

استانبولده مكتب سلطانى مادونلرندن عثمان خليللر اثرى.
ابتدائى ورشدى مكتبلرده اوقوتى همده بولاي مطالعه ايدوب
فائده نك ايچون غايت آچيق تركى تملك «تاريخ اسلام» ۲ نچى
مرتبه باصلوب چقدى. حقى ۱۸ تين پوچته ايله ۲۲ تين.

تاريخ اسلام

گيمناز يا وريالنى مكتبلرده درس اينلوب اوقنولا
طورغان درس كتابلرندن استفاده ايله فاتح كريموف
و نور الدين آغەيف طرفندن ترتيب ايدلگان بو
عزرا فيا كتابى اوز تلمزده برنجى مرتبه اوله رق باصلمشدر.

عزرا فياى عمرانى

تلى آچيق، افاده سى يكل، مكتبلرده درس كتابى اوله رق قبول اينلور كه بيك مناسبدر. معلملر
بر مرتبه بو كتاب ايله طائشسلر آلوب اوز شاگردلرينه تدريس ايتنچكلى و فائده سى كوب
كوريله چكى شبهه سزدر، نفيس روشده باصلغان و ۱۰۰ بيتدن آرتق اولان بو كتابنىك
بهاسى بره ملب ۳۰ تين، پوچته مصرفيله ۳۶ تين.

اصول جديده نك شرعا وعقلا مقبوليتى هم آنك سلفلر اصولى
ايدىگى حقدن، باشنده مشهور الشيخ زين الله النقشبندى
حضرتلرى بولديغى حالن، ترويسكى علماسينك امضاسيله اعلام
نامه، عمومى نصيحت هم «وقت» طرفندن قوشلغان بر مقدمه دن
عبارت آچق تركى تملكه بر رساله اولوب گوزل روشن ۲ نچى
مرتبه باصلوب چقدى. بهاسى ۵ تين بوزى ۳ صوم.

ترويسكى علماسى

و اصول جديده

